

Historik om Svenska Arkeologiska Samfundet

Utredning om verksamheten 1947 - 2001

Nils Ringstedt
April 2002

Innehåll	sid.
1. Uppdraget	3
2. Varför bildades Svenska arkeologiska samfundet?	3
3. Verksamheten 1947 – 2001, en kort översikt	5
4. Svenska arkeologiska samfundet idag	8
5. Samfundets fonder	9
5.1 Rosa och Victor Tengborgs stipendiefond	9
5.2 Stockholmsstipendiet	13
5.3 Folke Hallbergs fond	14
5.4 Dendrokronologiska fonden	15
5.5 Hasselblad och Hägglund	16
6. Frågan om samgående med Svenska Fornminnes- Föreningen	16
7. Blick bakåt – blick framåt, en sammanfattning	18
8. Slutsatser	20
Källor	21
Bilagor	
1. Statuter för Svenska arkeologiska samfundet	22
2. Närvarande vid konstituerande mötet	23
3. Svenska arkeologiska samfundets verksamhet 1947-2001	24
3.1 Åren 1947-1950	24
3.2 Åren 1951-1960	26
3.3 Åren 1961-1970	29
3.4 Åren 1971-1980	32
3.5 Åren 1981-1990	34
3.6 Åren 1991-2001	37
4. Stadgar för Svenska arkeologiska samfundet (fram till års- mötet 2001)	44
5. Gåvobrev från Rosa Tengborg	45
6. Stadgar för Rosa Tengborgs stipendiefond	46
7. Rosa Tengborgs ”testamente”	46
8. Svenska arkeologiska samfundets principer för god arkeo- logisk praxis	47
9. Stadgar för Svenska arkeologiska samfundet antagna vid årsmötet 10 maj 2001	49
10. Stadgar för Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond	52

1. Uppdraget

Vid möte 30 november 2001 uppdrog styrelsen åt Nils Ringstedt att ställa samman något om Svenska arkeologiska samfundets historia. Det ansågs angeläget belysa varför det fanns behov av ett arkeologiskt samfund, vad Samfundet utträttat i svensk arkeologi – med exempel på olika aktiviteter – och hur Samfundet avspeglar svensk arkeologi. Utredningen avsågs visa hur verksamheten hade utvecklats över tiden. Uppdraget borde vara avslutat senast hösten 2002 och genomföras genom arkivstudier och intervjuer.

2. Varför bildades Svenska arkeologiska samfundet?

Det är i år, 2002, 55 år sedan Svenska arkeologiska samfundet bildades. Bakgrunden var följande. Riksantikvarien Martin Olsson erhöll en i januari 1947 daterad skrivelse med förslag om att bilda ett svenskt arkeologiskt sällskap. Skrivelsen var upprättad av förste antikvarierna Axel Bagge, Bertil Berthelson och K.A. Gustawsson, professorerna Bernhard Karlgren och Birger Nerman, förste antikvarien Nils Ludvig Rasmussen, förste bibliotekarien Adolf Schück, förste antikvarierna Mårten Stenberger och Bengt Thordeman samt docent Olof Vessberg.

Skrivelsen nämnde bl.a. att för ett par generationer sedan var de svenska arkeologerna få, det arkeologiska arbetet i Sverige koncentrerat till fäderneslandets forntid eller till internationella problem. Arbetet var i övervägande utsträckning samlad hos Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien. I den invaldes de flesta arkeologiska forskare av någon betydelse. Vitterhetsakademien var vid denna tid i mycket hög grad en arkeologisk akademi. Nu hade, skrev undertecknarna, förhållandena ändrats mycket väsentligt i både det ena och andra avseendet. ”De svenska arkeologernas skara är månghövdad” och deras verksamhet ”överspänner snart hela jordens forntid”. I skrivelsen framhålls att Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien hade utvecklats i en annan riktning än den som gällde tidigare och hade blivit mer och mer ”den allmänna humanistiska akademien”. Få svenska arkeologer ”har där säte och stämma”.

Det saknades, menade undertecknarna, en allmänt omfattande vetenskaplig arkeologisk organisation i vårt land i motsats till vad förhållandet var i de flesta jämförbara länder. De olika arkeologiska forskningsgrenarna blev lätt isolerade. De för alla ”gemensamma metodfrågorna, de komparativa studierna, den för all dithörande forskning så viktiga arkeologiska allmänbildningen får inte den plats som tillkommer den”. Den personliga kontakten försvårades.

Ett svenskt arkeologiskt samfund, bestående enbart av vetenskapliga forskare, skulle fylla det existerande tomrummet. ”Ett sammanträdes- och diskussionsforum skulle skapas, som kommer att bli den naturliga samlingspunkten för svenska arkeologer av mycket olika inriktning och läggning”. En sådan organisation skulle, menade undertecknarna, växa ut till ett ”även i andra avseenden nyttigt arbetsredskap för arkeologin”. Skrivelsen avslutades med en begäran att diskutera denna fråga vid ett sammanträde med riksantikvarien under januari 1947.

Riksantikvarien kallade till ett möte 24 februari 1947 för att diskutera förslaget om att bilda en allmän svensk arkeologisk sammanslutning. Till mötet kallades Bagge, Berthelsen, Gustawsson, Karlgren, Nerman, Rasmussen, Schück, Thordeman och Vessberg. (Bagge, Berthelson och Gustawsson hade inte möjlighet delta.)

Skrivelsen till riksantikvarien upplästes vid mötet. I den efterföljande diskussionen underströk samtliga vikten av att snarast skapa en vetenskaplig sammanslutning av landets arkeologer med representation av forskningsgrenarna nordisk och jämförande fornkunskap, klassisk och orientalisk arkeologi, ostasiatisk arkeologi, medeltida sakforskning (medeltidsarkeologi och konsthistoria), numismatik samt eventuellt amerikansk arkeologi. Stark restriktivitet i fråga om medlemskap skulle eftersträvas. Endast personer som gjort verkligt betydande vetenskapliga insatser inom de olika vetenskapsgrenarna kunde komma ifråga. Framtida inträde borde ske genom inval. En särskilt tillsatt valnämnd borde bereda inval. Sammanslutningen måste vara ett lärt sällskap. Olika namn diskuterades – t.ex. ”Svenskt arkeologiskt samfund”. Ingen avgift borde tas ut men däremot en låg startavgift. Det var önskvärt att mötas inte bara i Stockholm utan även i Uppsala, Lund, Göteborg.

Till provisoriskt presidium utsågs riksantikvarien Olsson (ordförande), Schück (skattmästare) och Stenberger (sekreterare). Åt Schück, Stenberger, Vessberg uppdrogs att till nästa möte komma med förslag till stadgar och förteckningar över personer att inbjudas till ett kommande konstituerande möte samt också förslag på personer som utan inval skulle anmodas ingå i sammanslutningen.

Ett nytt möte ägde rum 29 mars 1947. Då föreslogs namnet på sammanslutningen bli ”Svenska arkeologiska samfundet”. Ett förslag till statuter (stadgar) presenterades. Dessa statuter skulle gälla i två år provisoriskt (se *bilaga 1*).

Vid möte den 8 april 1947 upplästes och diskuterades av Schück, Stenberger och Vessberg uppgjorda förteckningar på lämpliga personer, vilkas verksamhet varit av den art att deras inträde som ledamöter i Samfundet kunde anses önskvärt – tillsammans 122 namn. Åt sekreteraren uppdrogs att till nästa möte komma med utdrag ur förteckningarna med namn på personer som borde inbjudas delta i konstituerande möte.

Vid möte 12 april 1947 upplästes en förteckning över personer som borde inbjudas till konstituerande möte. Listan kompletterades vid sammanträdet med ett 20-tal namn. Sekreteraren föredrog förslag till inbjudningsskrivelse. Styrelsen beslöt omfatta 12 personer inklusive ordföranden. För beslut måste minst 6 personer vara närvarande.

Den 5 maj 1947 ägde konstituerande möte rum i Statens historiska museums hörsal för att bilda Svenska arkeologiska samfundet. Till mötet infann sig ett antal betydelsefulla personer inom svensk kulturmiljö (*bilaga 2*). De närvarande tillstyrkte att bilda Svenska arkeologiska samfundet och noterade sig som medlemmar. Ytterligare ett antal kända arkeologer/kulturpersonligheter hade skriftligen meddelat sin önskan att delta som medlemmar i Samfundet. Namnet på Samfundet fastställdes. Stadgarna antogs med smärre justeringar.

I den första styrelsen invaldes professor Holger Arbman, landsantikvarien Greta Arwidsson, professor Axel Boëthius, professor Ejnar Gjerstad, professor Bernhard

Karlgren, riksantikvarie Martin Olsson, professor Axel W. Persson, förste antikvarie Nils Ludvig Rasmussen, intendent Stig Roth, förste antikvarie Mårten Stenberger, docent Torgny Säve- Söderbergh och förste antikvarie Bengt Thordeman. Till suppleanter i första styrelsen utsågs förste antikvarie K. A. Gustawsson, docent Sigvald Linné, docent Schück och docent Vessberg. *Professor Karlgren* valdes till Samfundets första ordförande.

Arrhenius och Hallström valdes till revisorer och till revisorsuppleanter utsågs Flodérus och Olsén. Vid mötet höll Vessberg föredrag om ”Problem och metoder i romersk porträttforskning”.

När Samfundet bildades år 1947 uppgick antalet medlemmar till ett 60-tal¹.

Verksamheten åren 1947 – 2001 redovisas detaljerat i *bilaga 3*. En kort översikt görs i följande avsnitt.

3. Verksamheten 1947 – 2001, en kort översikt

De första åren av Samfundets verksamhet (1947 – 1950) präglades av diskussioner om hur medel på olika sätt skulle kunna anskaffas för verksamheten. Beslut fattades om att ta ut en årlig avgift om 5 kronor. Åtgärder beslöts för att skaffa donationsmedel. Samfundet ansökte om medel hos Humanistiska fonden för att utge en bibliografi över svensk arkeologisk litteratur åren 1939 – 1948 att tryckas på engelska. Mycket styrelsearbete upptogs av diskussioner om denna bibliografi. Medel för tryckning tillfördes Samfundet ur Humanistiska fonden. Stadgarna diskuterades efter det två år förflutit. Vissa justeringar beslöts. Omfattande föredragsverksamhet ägde rum med åtskilliga utländska gästforskare som talare.

Under 1950-talet fortsatte föredragsverksamheten med många gästforskare. H.K.M Konungen kallades till Samfundets förste hedersledamot våren 1951. Vid utgången av det året hade Samfundet 148 ledamöter (inklusive 5 hedersledamöter och 2 stiftande ledamöter). Del 2 av bibliografin (1949-1953) publicerades våren 1957 med stöd av pengar från Humanistiska fonden.

Ur ekonomisk synvinkel önskade revisorerna se att aktier inköptes och att en årsavgift betalades, som åtminstone borde täcka kostnader för lokaler, kallelser och andra löpande utgifter. Årsavgiften diskuterades flera gånger under detta decennium. År 1958 beslöt årsmötet att inte utta årsavgift. Inträdesavgiften höjdes till 10 kronor. Året 1959 diskuterades frågan igen, varvid årsmötet beslöt att ingen årsavgift skulle tas ut för 1959/1960 men att paragrafen om årsavgift skulle finnas kvar i stadgarna.

Under 1960-talet publicerades med stöd av medel från Statens Humanistiska Forskningsråd (SHF) tredje och fjärde delen av den arkeologiska bibliografin. En festskrift med titeln ”Proxima Thule – Sverige i Europa under forntid och medeltid” överlämnades till kungen på hans 80-årsdag. I ekonomiskt hänseende diskuterades aktieinköp och förslag lades om att en budget måste uppgöras för varje kalenderår

---

¹ Samfundet började enligt muntlig information från Gustaf Trotzig som ett ”konkurrentföretag” till Svenska fornminnesföreningen. Tanken var att bilda en förening av elitistisk natur med hög klass på lärdomen. Så småningom blev strävan att Samfundet skulle bli en arkeologisk intresseförening – en yrkesförening för arkeologer.

med fastare ramar än hittills. Inträdesavgiften höjdes till 30 kronor år 1967. Kungafonden beviljade medel för att finansiera föredrag för Samfundets medlemmar av utländska gästforskare. Planer på utlandsresor gjordes upp och en resa till Istanbul genomfördes. Samfundet bidrog till en bibliografi rörande avlidne professor Holger Arbman.

Åren 1971 – 1980 präglades av diskussioner om bibliografin och finansiering av dess utgivning. Medel ställdes till Samfundets förfogande av Kungafonden för att inbjuda utländska forskare. En bok – ”Fortid för framtid” - till kungens 90-årsdag år 1972 ställdes samman. Samma år diskuterades ånyo årsavgift för medlemmarna på årsmötet efter hemställan av revisorerna. Frågan bordlades. Styrelsen beslöt dock utreda olika former av avgifter samt möjligheten till statligt stöd för Samfundet.

En medalj till kungen i anledning av hans 75-åriga verksamhet som arkeolog utformades. Ett nytt förslag till stadgar utformades 1974 och antogs av årsmötet (*bilaga 4*). År 1976 inträffade en för Samfundet viktig händelse. Fru Rosa Tengborg donerade 50 000 kronor till samfundet. En fond inrättades (se härom avsnitt 5.1). Stipendier började nu utdelas till yngre forskare som resebidrag. Inträdesavgiften höjdes 1978 till 50 kronor från 30 kronor. Bidrag till möte om en nordisk bibliografi beviljades av Nordisk Kulturfond. Förslag väcktes att utge informationsbladet Gjallarhornet.

Under 1980-talet utformades en ny typ av bibliografi – Swedish Archaeology – med artiklar av olika författare. Gjallarhornet utgavs som informationsblad i form av en vikt A4 sida. Samfundet beslöt också medverka att insamla uppgifter för Nordic Archaeological Abstracts (NAA). Samfundet skrev till Riksantikvarieämbetet med begäran om medel för att finansiera redaktörer med vetenskaplig bas som skulle få till uppgift att insamla material inom ramen för ordinarie arbete – under minst 3 månader. Arbetet skulle enligt skrivelsen kopplas till Vitterhetsakademiens bibliotek. Riksantikvarieämbetet ställde 25 000 kronor till förfogande för Dokumentationsbyrån som kompensation för redaktörsarbete för NAA. Samfundet tog det övergripande ansvaret för NAA:s svenska redaktion.

Royalty från den s. k. ”Helgeandsboken” ledde till att en fond, ”Stockholmsstipendiet” bildades (se avsnitt 5.2). Vad gäller program för medlemmarna ordnades exempelvis diskussionsaftnar i olika ämnen.

Frågan om ett samarbete med Svenska Fornminnesföreningen ledde till att Gjallarhornet uppläts för meddelanden från Fornminnesföreningen (se avsnitt 6). Från ekonomisk synpunkt kan noteras att revisorerna rekommenderade åtgärder som ökade de kontanta intäkterna och minskade omkostnaderna på ett sådant sätt att verksamhetens inriktning kunde bibehållas. Diskussioner ägde rum om att utge en bok till Samfundets 40-årsjubileum. År 1986 upplöstes Dendrokronologiska sällskapet och uppgick i Samfundet. Sällskapets medel överfördes till Samfundet (avsnitt 5.4).

Samfundets verksamhet präglades under 1990-talet bl.a. av utgivningen av den årliga skriften Current Swedish Archaeology (CSA). En ny fond, Folke Hallbergs fond, inrättades (avsnitt 5.3). Studieresor genomfördes till andra länder. En ny typ av aktivitet tillkom – arkeologmöten. Samfundet stödde arbete initierat av B. Johnsen och S. Welinder om en arkeologisk bibliografi för åren 1882 – 1938, som utkom

2001. Planer på att utge populärvetenskapliga skrifter rörande fornminnen och fornyfynd behandlades men realiserades inte. Under detta decennium diskuterades bl.a. behov av årsavgifter för att lämna bidrag till kostnader för Samfundet samt att överväga sammansättning av aktieinnehavet i syfte att sprida riskerna. Förslag väcktes att skapa en basorganisation för mer expeditionella frågor.

Det första arkeologmötet ägde rum 1994 i Göteborg med tematiskt namn ”Kunskapsvisioner i svensk arkeologi”. Det andra arkeologmötet i Umeå med tema ”Arkeologi och politik” ställdes in. Planer fanns att skriva om Samfundets historia i CSA till 50-årsjubileet. Det blev dock inte av (muntlig information Mats Burström och Anders Carlsson).

På arkeologmötet i Lund 1998 diskuterades frågor kring arkeologiskt källmaterial. Under slutet av 1990-talet och under millenieskiftet skedde en omläggning av Samfundets kapitalförvaltning i syfte att få en för Samfundet gynnsammare ekonomisk situation. Ett resereglemente antogs.

Verksamhetsplan med mål och inriktning för Samfundets verksamhet fastställdes liksom budget för Samfundet. Arbetsgrupper tillsattes för olika ändamål. Syftet var att få till stånd en öppnare debatt både inom och utom Samfundet. Svenska arkeologiska samfundets principer för god arkeologisk praxis godkändes i samband med arkeologmötet i Östersund (*bilaga 8*) då etiska principer och arkeologi i samhället diskuterades. Vid årsmöte i Stockholm 2001 godkändes förslag till nya stadgar för Samfundet (*bilaga 9*). Diskussioner ägde rum om avgifter med möjligheter för Samfundet att nu ta ut avgifter för särskilda ändamål.

I december 2001 hade Samfundet 666 namn i sin medlemsförteckning, därav 276 kvinnor (drygt 41 %) och 390 män.

De olika *ordförandena* för Samfundet under de gångna 55 åren har varit:

Bernhard Karlgren 1947–1949
 Sune Lindqvist 1949–1951
 Bengt Thordeman 1951–1953
 Gösta Berg 1953–1955
 Mårten Stenberger 1955–1957
 Nils Ludvig Rasmussen 1957–1959
 Per Gustav Hamberg 1959–1961
 Wilhelm Holmqvist 1961–1963
 Greta Arwidsson 1963–1965
 Holger Arbman 1965–1967
 Sten Karling 1967–1969
 Bertil Almgren 1969–1972
 Erik Nylén 1972–1974
 Brita Malmer 1974–1976
 Mats Malmer 1976–1978
 Gustav Trotzig 1978–1980
 Gustav Trotzig 1980–1981
 Åke Hyenstrand 1981–1983
 Pontus Hellström 1983–1985

David Damell 1985-1987
 Lars Lagerqvist 1987-1989
 Björn Ambrosiani 1989- 1991
 Ulf Erik Hagberg 1991-1993
 Gustav Trotzig 1993-1995
 Gustav Trotzig 1995-1997
 Henrik Klackenberg 1997-1999
 Agneta Åkerlund 1999-2001
 Jarl Nordblad 2001-2003

4. Svenska arkeologiska samfundet idag

Den *stadgeöversyn* som ägde rum år 2000-2001 (*bilaga 9*) har inneburit en modernisering och precisering av Samfundets uppgifter. Av det inledande avsnittet om Samfundets syfte framgår inte bara att Samfundets ändamål är att främja svensk arkeologisk forskning genom att förena representanter för dennas olika grenar i regelbundet återkommande sammankomster. Nu uttalas tydligt att Samfundet också har till ändamål att genom stipendier stödja arkeologisk forskning samt att Samfundet särskilt skall ta tillvara arkeologers allmänna yrkesintressen.

Det sistnämnda skall - enligt inledningen - ske genom att Samfundet särskilt tar tillvara arkeologers allmänna yrkesintressen genom att aktivt delta i samhällsdebatten genom opinionsbildning och såsom remissinstans.

Av vikt är även att det uttalas att Samfundet skall följa och informera om utvecklingen inom främst svensk arkeologi. Det skall främst ske genom årsskriften *Current Swedish Archaeology* samt genom att fyra gånger per år ge ut nyhetsbrevet *Gjallarhornet*.

Stadgarna har även moderniserats när det gäller antagning av nya ledamöter. Under Samfundets verksamhet har vid flera tillfällen olika kriterier för antagning diskuterats och beslutats. De år 2001 antagna innebär, att till ledamöter kan personer antas, som gjort förtjänstfulla insatser inom de arkeologiska vetenskaperna. Kriterier, som nu gäller, är alternativa. En möjlighet är, att person som intages som ledamot skall vara antagen till forskarutbildning och ha publicerat minst en uppsats i erkänd vetenskaplig tidskrift (helst med refereesystem). En annan möjlighet är att person som antas som ledamot skall ha väldokumenterad, yrkesmässig erfarenhet inom museivärld och/eller kulturmiljövård.

Vidare finns nu i stadgarna tydliga regler om vad som skall gälla i samband med Samfundets årsmöte samt vilka punkter som årsmötet skall behandla.

De *principer för god arkeologisk praxis*, som fastställdes vid årsmötet 2000 (*bilaga 8*) är också uttryck för en ny och modern syn på hur arkeologi skall bedrivas. Principerna utgår till stor del från EAA:s Code of Practice. I inledningen till Samfundets principer fastslås att det i samband med diskussionen om Samfundets framtida roll i landet förts fram nödvändigheten av att utforma riktlinjer för arkeologisk praxis. Det gäller arkeologers samhällsansvar beträffande de kulturella arven och kulturmiljövården. Klara och uttalade värderingar behövs som arkeologer kan hänvisa till som yrkesmän och -kvinnor och som kan föras fram till allmänheten.

Av intresse är uttalandet att riktlinjerna vänder sig till alla kategorier av arkeologer i landet från yrkesverksamma till amatörer, jämte svenska arkeologer som är verksamma i utlandet. Mycket väsentligt är uttalandet i det inledande avsnittet att dokumentet är en utgångspunkt för en fortlöpande diskussion för att hålla den etiska och vetenskapliga standarden bland landets arkeologer på en fortsatt hög nivå.

Principerna indelas i två avsnitt, dels arkeologerna och samhället, dels arkeologerna och det arkeologiska yrket. Det första avsnittet behandlar t.ex. frågor om bevarande av kulturarv och förmedling av kunskap till allmänheten med hög pedagogisk standard och med modern informationsteknik. Arkeologer skall inte medverka i aktiviteter, som medför negativ påverkan på kulturarvet. Myndigheter skall informeras om tänkbara hot mot kulturarvet, hänsyn skall tas till ekologiska och sociala konsekvenser av en undersökning och forskning som berör ett lands ursprungsbefolkning kräver särskild omtanke.

Det andra avsnittet innehåller regler för att tillförsäkra att hög vetenskaplig standard upprätthålls. Mycket viktig är den avslutande principen enligt vilken ingen inom arkeologin skall diskrimineras på grund av sitt kön, religion, ålder, hudfärg, nationalitet, etnicitet, sexuella läggning eller handikapp.

Samfundet har genom de senast antagna stadgarna och de etiska principerna lagt en god grund för sin framtida verksamhet.

5. Samfundets fonder

Samfundet har under årens lopp tillskapat flera fonder i stipendiesyfte.

5.1 Rosa och Victor Tengborgs stipendiefond

År 1976 skänkte fru Rosa Tengborg 50 000 kronor till Samfundet att användas för vetenskapliga ändamål. Donatorns önskemål var att avkastningen jämte erforderlig del av kapitalet främst skulle utdelas som stipendier till yngre svenska arkeologer, som ville delta i undersökningar utomlands eller som därstädes ville bedriva arkeologiska studier.

Medel skulle också delas ut till yngre utländska arkeologer, som ville delta i undersökningar och bedriva studier i Sverige. Det skulle ankomma på Samfundets styrelse att utvälja stipendiater och besluta om stipendiernas storlek. Utdelning borde ske om möjligt årligen. Rosa Tengborgs gåvobrev redovisas i *bilaga 5*. I tackbrev 9 juni 1976 till Rosa Tengborg meddelade styrelsen att den beslutat kalla Rosa Tengborg till stiftande ledamot av Samfundet.

Samfundet utformade med anledning av gåvan stadgar för den inrättade *Rosa Tengborgs fond*. Stadgarna följde intentionerna i gåvobrevet. Varje år skulle utdelningen uppgå till 10 000 kronor, uppdelade på minst två och högst fem stipendier. Stipendierna utdelades av Samfundet styrelse efter ansökan. Företrädesvis skulle stipendierna utdelas till forskare som icke uppnått 35 års ålder. Stadgarna återges i *bilaga 6*.

Fondens storlek minskade kraftigt genom åren genom stipendieutdelning. Inte bara avkastning utan även kapital delades ut. Vid slutet av 1985 hade t.ex. fondens kapital minskat till 13 187:80 kronor. Fru Tengborg skänkte över tiden åtskilliga belopp till Samfundet (se tabell i det följande).

Av styrelseprotokoll 31 augusti 1993 framgår att fru Tengborg kontaktade dåvarande ordförande Gustaf Trotzig och meddelade, att hon önskade donera en summa pengar till en fond, vars namn skulle vara ”R och V Tengborgs stipendiefond”². En stor summa - 200 000 kronor - skänktes sålunda år 1993.

Vid styrelsemötet i augusti 1993 anmäldes också, att ett utkast till stadgar skulle utarbetas under hösten. (Sådana har inte påträffats. I Samfundets arkivhandlingar för åren 1995 – 1996 finns t.ex. endast de ursprungliga stadgarna i den del som innehåller dokument avseende Tengborg-stipendier. På stadgarna är med blyerts noterat ”bör uppdateras”).

Gustaf Trotzig skrev den 13 oktober 1993 till Rosa Tengborg och tackade för gåvan – den ”största i sitt slag som någonsin kommit Samfundet till del”. Han fortsatte: ”Med Din nya stora gåva, som kommer att förvaltas av samfundet på det sätt som Du önskar, som V o R Tengborgs stipendiefond öppnas nu möjligheter att för all framtid varje år dela ut sådana stipendier”.

Styrelsen uttryckte 12 november 1993 sin ”varma uppskattning av Rosa Tengborgs generösa donation, som skall förvaltas under benämning *V. och R. Tengborgs stipendiefond*”³.

Vid utgången av år 1993 uppgick fonden till 205 875:10 kronor. År 1994 meddelades på styrelsens möte 25 januari, att donationen från fru Tengborg placerats i räntebärande papper. Vid årsmötet i maj anmäldes att fonden tillförts kapital (sannolikt syftade detta på donationen år 1993).

I november 1994 erhöll Samfundet ett brev från Handelsbankens boutredningsavdelning med bifogat kuvert ställt till Samfundet från den avlidna Rosa Tengborgs bankfack. I kuvertet fanns ett brev vari angavs, att Samfundet som testamentslott fått det belopp med upplupen ränta som fanns på PK bankens kapitalkonto att användas till samma ändamål ”som det belopp vilket idag överlämnades till Samfundet”⁴.

Brevet är från den 4 maj 1976, dvs. det år då ursprungsdonationen 50 000 kronor gjordes. Rosa Tengborgs ”testamentsbrev” återges i *bilaga 7*. Samfundet erhöll 29 000 enligt meddelande 17 april 1995 från skattmästare C. Åqvist. Det ansågs (som nämns ovan) nödvändigt att upprätta en plan för hur fonden – med nytillskottet – skulle fördelas (sådan plan har inte påträffats i arkivet).

² Detta framgår även av handskrivnen anteckning från Trotzig till Åqvist 18 augusti 1993.

³ Här noteras att namnet är omkastat i förhållande till vad Trotzig anmälde tidigare under året. I boksluten står alltid mannens namn först, medan stipendieutlysning och ansökningar har hustruns namn först.

⁴ Ur testamentet: ”På Svenska Arkeologiska Samfundet, Box 5405, 11484 Stockholm, överföres till Rosa Tengborgs stipendiefond fr.o.m. min dödsdag mitt banktillgodohavande med till den dagen upplupen ränta på Första Sparbankens Bonuskonto 149010787.”....

Med utgångspunkt i Samfundets arkiverade kassaböcker och övriga handlingar ser Rosa Tengborgs donationer till fonden – totalt 299 000 kronor över tiden - ut som följer:

Rosa Tengborgs donationer till Svenska arkeologiska Samfundet enligt kassaböcker

År jämte bokföringsdatum	Belopp (kronor)
1976 (4 maj)	50 000
1978 (30 dec.)	10 000
1980 (26 nov.)	10 000
1982 (26 aug.)	10 000
1983 (30 aug.)	10 000
1984 (6 sept.)	10 000
1985 (16 sept.)	10 000
1986 (3 sept.)	10 000
1987 (3 sept.)	10 000
1988 (2 sept.)	10 000
1989 (1 sept.)	10 000

Donationer enligt protokoll och övriga handlingar

1990 (16 okt.)	10 000
1991 (september)	10 000
1993 (aviserat i styrelsen 31 aug.)	200 000
1995 (utbetalt enligt testamente)	29 000

År 1996 tillsattes en stipendiesekreterare.

Under 2001 fann Samfundets styrelse att det var nödvändigt se över stadgarna för fonden. Det ansågs önskvärt, att inte ta kapitalet i anspråk utan att ha som mål att utbetalade stipendier skulle få uppgå till 85 % av avkastningen från kapitalet och resten - 15 % - tillföras kapitalet.

Under våren 2001 utarbetades nya stadgar för fonden, vilka antogs av styrelsen 19 april 2001 (*bilaga 10*). (I PM till Samfundet 01-05-15 framhåller Björn Ambrosiani bl.a. att för den nya fonden - Rosa och Victor Tengborgs stipendiefond - upprättades erforderliga stadgar, som i princip inte torde ha skilt sig från de nya bestämmelser som antagits av styrelsen.) Som nämnts ovan har inte de stadgar, som Ambrosiani nämner, påträffats bland arkivhandlingarna⁵.

Enligt årsredovisningen för år 2000 uppgick Rosa och Victor Tengborgs stipendiefond till 204 317 kronor.

---

⁵ Cecilia Åqvist minns inte att det fanns några nyskrivna stadgar. Däremot hade Samfundet vid utdelning av pengar från fonden som policy att inte dela ut del av kapitalet – även om så skedde vid något tillfälle. Björn Ambrosiani menar att Samfundet i vart fall arbetade enligt principen att inte dela ut hela avkastningen. Han utesluter inte möjligheten, att stadgar inte utarbetades.

Totala antalet stipendiat 1976 – 2001 är 99 stycken, varav 11 (knappt 11 %) är utländska studenter. Knappt hälften är norrmän. Stipendier till utländska studenter beviljades huvudsakligen under 1980-talet.

Följande uppställning visar fördelningen av stipendiat över tiden:

Antal stipendiat åren 1976 – 2001 inklusive utländska stipendiat

År	Antal	Utländska	Land
1976	1		
1977	4		
1978	5	1	Norge
1979	3		
1980	3		
1981	6	3	Finland (1)Norge(2)
1982	5		
1983	6	1	Danmark
1984	5	2	Polen(1)Norge(1)
1985	5	1	Norge
1986	4	1	USA
1987	3	1	Turkiet
1988	3	1	Norge
1989	2		
1990	4		
1991	3		
1992	5		
1993	4		
1994	6		
1995	4		
1996	4		
1997	4		
1998	3		
1999	3		
2000	6		
2001	1		

Vem var då Rosa Tengborg? Gustaf Trotzig skrev till minne av fru Tengborg i Gjallarhornet nr 1, 1995, följande: ” En vän till Sveriges arkeologer har gått bort. I början av 1970-talet klev en dam in på riksantikvarieämbetet och frågade i entrén vart man skulle vända sig om man ville ’bekosta en arkeologisk undersökning’. Hon blev hänvisad till dåvarande avdelningschefen Erik. B Lundberg och när det stod klart att hon tänkte sig en donation för att stödja arkeologisk forskning, förmedlades kontakt med Svenska Arkeologiska Samfundet. Detta blev upptakten till en mångårig vänskap mellan Rosa Tengborg, som var damens namn, och medlemmarna i samfundet. Rosa Tengborg föddes den 24 september 1905 i Södertälje som enda barn till byggmästare Adolf Johansson och hans maka Maja född Nilsson. Hon växte upp i Stockholm och tog studenten 1925 i Wallinska skolan. Efter en tids vistelse i Frankrike började hon arbeta på Postverket och kom så småningom till Kungl. Patent- och registreringsverket. Där träffade hon sin blivande make civilingenjören Valter

Tengborg. Makarna hade många gemensamma intressen, bl.a. för arkeologi och det var med anledning av detta som hon efter makens död ville hedra hans minne genom att stödja arkeologisk forskning.

Genom frikostiga donationer kunde samfundet under en följd av år dela ut resestipendier till studenter och unga arkeologer, som på så vis fick möjlighet att besöka platser av betydelse för deras utbildning och forskning. Så länge hälsan tillät det deltog Rosa med stort engagemang i samfundets möten och exkursioner.

För att ge samfundet möjlighet att även för framtiden kunna dela ut resestipendier donerade hon häromåret ett betydande belopp till samfundet som förvaltar detta under benämningen 'Rosa och Valter Tengborgs minnesfond'⁶. Rosa gick bort den 30 september 1994 och har även i sitt testamente ihågkommit samfundet.

Vi som hade förmånen att få lära känna Rosa kommer länge att minnas hennes glada och livliga person. Genom minnesfonden kommer hon och maken Valter också för all framtid att ihågkommas av tacksamma ungdomar på resa”.

Minnesorden bygger på ett handskrivet brev till Gustaf Trotzig från Ingrid Hasselgren, som av brevet att döma var kusin till Rosa Tengborg. Ingrid Hasselgren framhåller i brevet att makarna hade många gemensamma intressen såsom djur och natur. Efter makens bortgång 1970 flyttade Rosa Tengborg till Östermalm med sin hund och fungerade under många år som dagmamma till olika hundar. Hon deltog i ideellt arbete för Röda Korset och odlade också sina övriga intressen t.ex. genom att delta i Svenska arkeologiska samfundets aktiviteter. Hennes rörlighet avtog emellertid med åren. I brevet uppges Rosa Tengborgs make heta Valter – men i fondnamnet kallas maken Victor.

Monica Modin Damell har meddelat (muntlig information) att det rätta namnet är Valter enligt uppgift i Statskalendern. (Uppenbarligen ändrades namnet av misstag när fonden fick sin benämning). Samfundets styrelse beslöt 02-04-17 att i fortsättningen benämna fonden *Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond*⁷.

5.2 Stockholmsstipendiet

Liber förlag och Kommittén för Stockholmsforskning uppgjorde 22 juni 1982 ett avtal om royalty för publikationen ”Helgeandsholmen. 1000 år i Stockholms ström”. Royalty om 8 % av bokens cirkapris exkl. moms och bandkostnad skulle utbetalas till den forskningsfond, som Riksantikvarieämbetet och Stockholms stadsmuseum anvisade. Av Samfundets årsberättelse 1983/84 framgår att royaltyn ”utbetalats till en forskningsfond som förvaltas av Svenska Arkeologiska Samfundet. Medlen skall fördelas som stipendier för forskning rörande Stockholms äldre bebyggelsehistoria med särskild betoning på medeltida förhållanden...”

I royalty för boken inkom till Samfundet 23000 kronor år 1983.

⁶ I minnesrunan uppges fonden som “minnesfond” och inte som i stipendieannonseringen som “stipendiefond”.

⁷ Styrelsens beslut innebär att bilaga 10 har fått den rätta benämningen.

Följande bestämmelser gällde för fonden:

”Fonden skall främja vetenskaplig forskning rörande Stockholms äldre bebyggelsehistoria med särskild betoning på medeltida förhållanden. Beslut om utdelning av stipendium fattas av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse efter ansökan. Ansökningstid fastställs av samfundets styrelse. Inför beslut om utdelande av stipendium skall samråd ske med Stockholms stadsmuseum”.

Tanken var att medlen skulle förbrukas.

Vid utgången av år 1985 uppgick fonden till 33 735:25 kronor.

Av arkivhandlingarna framgår att fyra personer tilldelades Stockholmsstipendiet (Anders Broberg 1985, 10 000 kronor, Anders Ödman 1986, 10 000 kronor, Maria Vretemark 1987, 15 000 kronor och Ingrid Ekenman 1988, 10 000 kronor). Av tillgängliga handlingar framgår att sista (kända) arkiverade uppgiften om fonden år 1997 visar en behållning uppgående till 986:25 kronor.

5.3 Folke Hallbergs fond

Under 1991 öppnades ett bankkonto för en ny fond, Folke Hallbergs fond, med startkapital 15 000 kronor. Vid utgången av detta år uppgick fondbeloppet till 15 605 kronor. Bakgrunden till fonden var en insamling till minne av Folke Hallberg. Ett upprop den 8 januari 1991 var undertecknat av Margareta Björnstad, Riksantikvarieämbetet, Björn Ambrosiani, Svenska arkeologiska samfundet och Olof Stroh, Sveriges Museiförening. Av uppropet framgår att Hallberg avled vid 79 års ålder. Han var en mycket sakkunnig och verksam tjänsteman inom Riksantikvarieämbetets fornminnesavdelning.

Hallberg arbetade först som fältarbetsledare vid fornminnesinventeringen och var därefter under mer än 15 år chef för inventeringssektionen. Som sådan gjorde han stora insatser för att utveckla dokumentationsverksamheten och var också livligt verksam för att tillvarataga kulturlandskapets och kulturminnesvårdens intressen i allmänhet. Folke Hallberg var tidigt medlem i Samfundet och var angelägen att Samfundet skulle bli ett forum också för fältverksamma arkeologer.

Genom verksamheten inom kulturminnesvården kom Folke Hallberg - enligt uppropet - att bli fackligt engagerad, först på det lokala planet och slutligen under sex år på 1960-talet som ordförande i Sveriges museiförbund. Hans verksamhet präglades av omtanke om kollegorna och resulterade i bestående förbättringar på många arbetsplatser.

För att hedra Folke Hallbergs gärning ”får vi härmed inbjuda till och vädja om stöd för Stipendiefonden till Folke Hallbergs minne för fortbildning av yrkesverksamma arkeologer. Tanken är att arkeologer som i sin yrkesverksamhet kommit i kontakt med forskningsmaterial eller vetenskapliga problem som kräver vidare bearbetning, skulle få möjlighet till bidrag för att utföra sådana bearbetningar - både för sin förkovran och till fromma för vetenskapen”. Det framgår av uppropet att Samfundet skulle svara

för fondförvaltningen. Enligt muntlig uppgift från Klas-Göran Selinge skulle medlen bl.a. kunna delas ut till personer som gjort insatser för den ”yttre arkeologin”, landskap t.ex.

På styrelsemöte 12 mars 1991 föreslogs att för Folke Hallbergs fond en arbetsgrupp skulle bildas bestående av K.-G. Selinge, U. E. Hagberg, G. Trotzig och J. Ferenius. Den 14 maj 1991 meddelades att ett bankkonto med 15000 kronor öppnats för Folke Hallbergs fond. Vid möte 12 december 1991 diskuterade styrelsen om medlen skulle delas ut under en treårsperiod, slås samman med annan fond eller stå kvar i bank och växa till sig. Samfundet fann sig inte kunna skjuta till medel, då dessa behövdes för den egna verksamheten. Styrelsen beslöt kalla K.-G. Selinge och B. Ambrosiani till nästa styrelsemöte för att komma till beslut.

Den 5 februari 1992 beslöt styrelsen bilda en arkeologisk minnesfond där stadgarna skulle ”följa andemeningen i Folke Hallbergs fond”. I minnesfonden kunde ett antal fonder samlas för att få större effekt. Frågan skulle utredas av Selinge och pengarna på Hallbergs fond stå kvar i bank tills vidare. Enligt muntlig uppgift från Selinge har någon utredning aldrig gjorts. Selinge uppger sig i varje fall inte ha fått något uppdrag (av protokollet framgår dock att Selinge var adjungerad till mötet).

Under årsmötet den 5 maj 1994 förde Selinge som revisor fram förslag om att Folke Hallbergs minnesfond och övriga minnesfonder, som kunde vara eller bli aktuella, fördes samman till en Svenska arkeologiska samfundets minnesfond. Styrelsen fick i uppdrag att genomföra detta. Beslutet har aldrig följts upp.

Vid utgången av år 2000 uppgick fondbeloppet till 19 906 kronor. Uppenbarligen har ingen utdelning skett från fonden.

5.4 Dendrokronologiska fonden

Dendrokronologiska sällskapet bildades den 18 november 1976 vid ett sammanträde i Statens historiska museum. Sällskapets syfte var att stödja och befrämja dendrokronologisk forskning i Sverige. En interimsstyrelse tillsattes, men först 1978 valde årsmötet ordinarie styrelse. Ordförande och sekreterare tjänstgjorde vid Historiska museet eller Riksantikvarieämbetet.

Sällskapet, som hade ett åttiototal medlemmar, verkade bl.a. genom att publicera en skriftserie, Dendrokronologiska meddelanden 1-7, 1978-1984. Efter 1984 avtog sällskapets verksamhet, bl.a. som en följd av att en forskartjänst i ämnet tillkom vid Lunds universitet och att standardkurvor för en stor del av Sverige upprättades. Sällskapets syfte ansågs därmed nått, och 1986 uppgick sällskapet i Arkeologiska samfundet efter det att verksamheten enligt Göran Tegnér (muntlig information) fört en alltmer tynande tillvaro. Det framgår av Samfundets styrelseprotokoll 86-10-02 att fråga uppstått om Dendrokronologiska sällskapet eventuellt skulle uppgå i Samfundet.

Några dagar senare meddelade Gustaf Trotzig ”att Dendrokronologiska sällskapet kommer att upplösas och att man önskar att Samfundet bevakar dendrokronologiska frågor. Samfundet ställer sig positivt till detta”. När sällskapet uppgick i Samfundet överfördes sällskapets tillgångar till Samfundet – vilket också var avsikten, när

sällskapet bildades. Sällskapets sekreterare var förste antikvarie Göran Tegnér (uppgifter i ATA och muntlig information Gustaf Trotzig och Göran Tegnér).

I arkivet finns ett brev 1 december 1986 till Samfundet från Alf Bråthen, Trollhättan, med begäran om forskningsanslag. Av brevet framgår att ”Arkeologiska Samfundet förvaltar 5 340 kronor, som utgjorde dendrokronologiska sällskapets tillgångar, vilka skall användas för dendrokronologisk forskning. Jag anhåller om skriftligt besked om de villkor, som gäller för utdelning av anslag från denna fond”. Samfundets sekreterare, Lena Thunmark-Nylén, svarade 19 december 1986 ”att formellt beslut ännu inte fattats om formerna för en kommande gemenskap mellan Svenska Arkeologiska Samfundet och Dendrokronologiska Sällskapet. Frågan om forskningsanslag, utdelat genom Samfundet, är därför för tidigt väckt och jag får således be Er återkomma vid ett senare tillfälle”.

I arkivet finns ett handskrivet brev 15 mars 1989 från David Damell till Anita Knape med texten ”Till nästa styrelsemöte i Samfundet kanske vi kunde ta upp en punkt om Dendrokronologins plats i Samfundets verksamhet. Om man t.ex. kunde ha en särskild referensgrupp för dendrokronologiska frågor ....”. Vid möte 25 april 1989 beslöt styrelsen utse en referensgrupp för dendrokronologiska frågor. Som ansvariga utsågs E. Lagerlöf och G. Trotzig.

Vid utgången av år 2000 uppgick kapitalet i dendrokronologiska fonden till 8 137 kronor.

5.5 Hasselblad och Hägglund

Det framgår av ett protokoll den 7 juni 1994 att flygarkeologen Jan Norrman på styrelsemötet meddelade, att han tilldelats 20 000 kronor för flygfotografering i Lettland. På Jan Norrmans förfrågan beslöt styrelsen, att Samfundet skulle förvalta de åt honom tilldelade medlen.

I räkenskaperna för år 2000 anges ett belopp om 20 000 kronor för Hasselblad och Hägglund. Enligt Cecilia Åqvist fick Norrman dessa medel av Hasselblad och Hägglund. Hon föreslår att beloppet kanske kunde döpas om till Jan Norrmans stipendiefond – efter kontakt med dödsboet härom.

6. Frågan om samgående med Svenska Fornminnesföreningen

Under främst 1983 och 1984 fördes diskussioner utan framgång om att slå samman Fornminnesföreningen och Arkeologiska Samfundet, vilket framgår av de båda föreningarnas handlingar i Antikvarisk-Topografiskt Arkiv. Diskussionerna ledde till visst samarbete.

Fornminnesföreningen tillsatte i februari 1983 en kommitté under ledning av ordförande Aron Andersson och med Åke Hyenstrand, Jan-Peder Lamm, Pontus Hellström och Anna Järpe som ledamöter. Kommittén fick i uppgift att i positiv anda gå igenom de praktiska möjligheterna till det föreslagna samarbetet. Samfundet å sin sida utsåg en kommitté (Björn Ambrosiani, Jonas Ferenius, Pontus Hellström, Åke Hyenstrand, Anna Järpe och Inger Zachrisson) med uppgift att utarbeta ett förslag till stadgar att diskutera med Fornminnesföreningen.

Kritik fördes dock fram mot att slå samman föreningarna. Vid ett gemensamt möte mellan representanter för de båda föreningarna 17 maj 1984 uttryckte sig ordförande i Fornminnesföreningen, Aron Andersson, på följande sätt: "Fornminnesföreningen är rädd för proffsen" och "Samfundet är rädd för dilettanterna". Ett namnförslag för den nya sammanslutningen var "Svenska Fornminnesföreningen och Arkeologiska Samfundet (SFAS)".

Styrelseledamoten i Fornminnesföreningen Sture Holmbergh framhöll i en PM att "Fornminnesföreningens identitet kan äventyras genom förslaget. Det speciella med fornminnesföreningen är att den vill väcka intresse bland allmänheten och att där finns en samverkan mellan fackman och lekman". Holmbergh framhöll: "Vidare ägnar sig fornminnesföreningen inte bara åt forntiden utan även åt medeltiden (medeltidsarkeologi, javisst, men mycket mer åt bevarade kyrkor och altarskåp m.m)". Diskussionerna mellan föreningarna – och inom föreningarna - fortsatte dock under 1983 liksom förslag till stadgar skisserades. Samfundets styrelse ansåg det klart att samverkan skulle ske – däremot ansågs frågan om samgående endast vare ett eventuellt nästa steg. Svåra frågor ansågs vara nya föreningens målsättning, medlemsfrågan, ekonomins skötsel.

Åke Hyenstrand menade i en PM bl.a., att en diskussion kring samverkan kunde utgå från två poler nämligen dels de båda föreningarnas gemensamma intressen och särskilda omständigheter rörande medlemmar och ekonomi, dels ett allmänt behov inom det arkeologiska fältet av en särskild föreningsstruktur. Hittills hade diskussionen rört det första ledet. Det var nu angeläget beröra det andra. Hyenstrand pekade på nya tillkommande omständigheter såsom internationalisering, tvärvetenskaplighet, kulturminnesvården, det allmänna intresset och informationsbehovet. Med andra ord – den arkeologiska forskningen hade nu beträffande teori och metodik en annan och modernare inriktning. Samarbetsformer över ämnesgränser hade etablerats. Arkeologisk forskning hade direkt koppling till samhällsplanering och allmänheten hade ett stort arkeologiskt/historiskt intresse. Om de båda aktuella föreningarnas profil skulle behållas inom en gemensam ram kunde – menade Hyenstrand – en delning kanske ske "i tre sektioner; a) yrkesverksamma arkeologer, b) aspiranter, c) lekmän".

Dåvarande chefen för Skaraborgs länsmuseum, Ulf Erik Hagberg, förordade gärna samarbete men ingen sammanslagning. Björn Ambrosiani föreslog istället för samgående att en paraplyorganisation kunde upprättas – "Riksförbundet för arkeologisk upplysning" – som inom sig skulle kunna rymma såväl Samfundet som Fornminnesföreningen. En provningstid av samverkan på två år var lämplig under vilken tid juridisk utredning borde ske.

Resultatet av diskussionerna blev – enligt arkivhandlingar rörande båda föreningarna - att föreningarnas styrelser rekommenderades att utforma program för vårterminen 1984 som provningstid med ingående samarbete. Samfundets styrelse beslöt, att Samfundets årsmöte skulle vara öppet för båda föreningarnas medlemmar med förbehåll att Samfundets medlemmar ägde företräde, om deltagarantal i exkursion måste begränsas. Beslut fattades också att nyhetsbladet Gjallarhornet skulle sändas till båda föreningarna. I Samfundets nyhetsbrev Gjallarhornet publicerades sålunda under ett antal år bl.a. kallelser till Fornminnesföreningens arrangemang och meddelanden

om utlysning av föreningens stipendier. Kostnaderna för Gjallarhornet skulle enligt arkivhandlingarna delas proportionellt mellan föreningarna.

Samarbetet i Gjallarhornet tycks så småningom ha upphört. I ett brev 15 september 1989 från Jan Peder Lamm till Samfundet framgår att Fornminnesföreningen på grund av ekonomisk nödvändighet blivit nödsakad att sluta med att skicka ut Gjallarhornet till medlemmarna. ”Detta innebär dock inte någon förändring då det gäller programsamarbetet. Vi avbeställer därför tills vidare vår kvot av Gjallarhornet”.

I brev 7 september 1990 skrev Mats P. Malmer som företrädare för Fornminnesföreningen till Anders Carlsson, Samfundet, och meddelade att ett förslag vid Fornminnesföreningens styrelsemöte 6 september, att föreningens medlemmar åter skulle få Gjallarhornet, ”vann styrelsens bifall”. Föreningen önskade att dess meddelanden om föredrag, stipendier etc. publicerades under en rubrik med föreningens logotype. Vidare önskade föreningen snarast diskutera kostnader för att erhålla Gjallarhornet. Brevet slutade med att Samfundet borde ta kontakt med Fornminnesföreningens ordförande, överintendent Agneta Lundström. I ytterligare ett brev till Anders Carlsson ansåg Mats P. Malmer att Samfundet inte borde ta ut mer än självkostnadspris. Samfundets vinst skulle vara att få med Fornminnesföreningens meddelanden i Gjallarhornet – inte minst föreningens stipendier.

Av intresse är att Svenska Fornminnesföreningen år 2000 tilldelade docenterna Mats Burström och Anders Carlsson föreningens stora Hildebrandspris för det arbete som Burström/Carlsson utfört med Svenska Arkeologiska Samfundets årliga publikation *Current Swedish Archaeology*.

7. Blick bakåt – blick framåt, en sammanfattning

Svenska arkeologiska samfundet bildades strax efter andra världskriget. Orsaken var, att det saknades en allomfattande vetenskaplig, arkeologisk organisation i Sverige till skillnad från vad fallet var i andra länder. Som motiv anfördes bl.a. att metodfrågor, komparativa studier, den för all forskning så viktiga arkeologiska allmänbildningen inte fick den plats som tillkom den. Ett samfund bestående enbart av vetenskapliga forskare skulle fylla det existerande tomrummet, menade förslagsställarna.

Det är viktigt att förstå i vilken arkeologisk situation Samfundet bildades. Den arkeologiska situationen strax efter andra världskriget kännetecknades av en begynnande utveckling, när det gällde att nyttja olika vetenskapliga hjälpmedel i arkeologin – en utveckling som accelererade under de följande decennierna.

C14-datering och utveckling av olika naturvetenskapliga metoder m.m. kan nämnas. Under 1960-talet medförde t.ex. ”The New Archaeology” krav på att inom arkeologin tillämpa olika sofistikerade, kvantitativa analyser. Följande decennier uppvisade internationellt sett ett flertal olika teoretiska inriktningar och en alltmer ekologisk och miljöinriktad arkeologi. Post-processuell arkeologi, s.k. tolkande arkeologi har alltmer kommit i fokus. Den tolkande arkeologin lägger vikt vid arkeologens förståelseprocess och vid relationerna mellan tolkare och det som tolkas. Den materiella kulturen betraktas som central för den arkeologiska tolkarens möjlighet att skapa mening. Tingen – alltså den materiella kulturen – är således laddade med betydelser, med andra ord meningsbärande materiell kultur (tecken och symboler som

vi kan läsa). Tingen är emellertid kontextberoende. Därför kan inte materiell kultur studeras utan kontexter. Den främste företrädaren för s.k. kontextuell arkeologi är Ian Hodder. Arkeologin har också i hög grad internationaliserats.

Allt detta har präglat den arkeologiska debatten och forskningen. Den internationella utvecklingen har självklart påverkat svensk forskning. Detta kan även spåras i artiklarna i samfundets årliga skrift *Current Swedish Archaeology*.

Att Samfundet har påverkats av vad som hänt inom arkeologin visar utvecklingen av den programverksamhet, som Samfundet bedrivit under de 55 år, som Samfundet har existerat. Under många år bestod programverksamheten av kvalificerade, vetenskapliga föreläsningar med inslag av många gästforskare. Årsmötena kombinerades med utflykter till kända fornminnen i närheten av platsen för årsmötet.

Så småningom tunnades föredragsverksamheten ut. Tema-aftnar med diskussion av aktuella frågor arrangerades. Under det senaste decenniet har Samfundet arrangerat möten för svenska arkeologer vartannat år med olika teman. Vidare har seminarier ägt rum för att debattera aktuella ämnen – t.ex. etik i arkeologin. Enligt Björn Ambrosiani (muntlig information) var tanken att Samfundet från början ville ha en så rikstäckande verksamhet som möjligt. Det kunde ske genom att exempelvis ha årsmöten vartannat år i landsortsstäder. Denna tanke blev med tiden alltmer eftersatt. Att arkeologmöten nu äger rum på olika platser är emellertid bra.

Under de första decennierna arbetade Samfundet med sammanställande och utgivning av en arkeologisk bibliografi, *Swedish Archaeological Bibliography*. Bibliografien omfattar åren 1939-1948, 1949-1952, 1953-1957, 1960-1965, 1966-1970, 1970-1975. Dessutom utgavs *Swedish Archaeology* 1976-1980, 1981-1985. Vidare publicerades tre festskrifter till kung Gustav VI Adolf (*Arkeologiska forskningar och fynd* 1952, *Proxima Thule* 1962, *Forntid för framtid* 1972) samt tillverkades en medalj. Anledningen till medaljgåvan var - utom att kungen fyllde jämna år - också att han var hedersledamot i Samfundet i egenskap av arkeolog. Samfundet diskuterade också att ge ut flera olika sorters publikationer utan att realisera dessa planer.

Den stora förändringen ägde rum 1993, när Samfundets årliga tidskrift *Current Swedish Archaeology* (CSA) började ges ut med artiklar, som kontinuerligt har speglat den arkeologiska forskningen. Nio volymer har utkommit till och med år 2001. Den detta år utgivna CSA har fått en internationell karaktär, ”Sweden, Scandinavia and the World – Looking in and Looking Out”. CSA:s artiklar har i stort följt med i den teoretiska utvecklingen.

Samfundets ekonomiska problem över tiden speglas i den mångåriga diskussion som pågått om årsavgifter eller andra avgifter var lämpliga att tas ut eller inte. Den senaste utvecklingen innebär, att Samfundet har möjlighet att ta ut avgifter för särskilda ändamål.

Den första fonden tillskapades efter en donation i mitten av 1970-talet och har medfört möjligheter bevilja resestipendier till yngre forskare. Av någon anledning var det endast under främst 1980-talet som utländska stipendiater utsågs. Tre andra fonder tillkom, varav två är kvar men ”vilande”. Dessutom finns ett inte utnyttjat anslag för flygarkeologi.

De senast antagna stadgarna innebär, att Samfundet har fått tydliga syften och regler och visar att Samfundet har en klar samhällsinriktad syn på sin verksamhet.

Administrationen har moderniserats genom bl.a. upprättande av budgetar och verksamhetsplaner med mål och inriktning för Samfundet. Inrättande av arbetsgrupper för att diskutera aktuella frågor och lägga fram förslag till åtgärder, liksom debatter rörande aktuella ämnen är ytterligare exempel på hur Samfundet nu följer arkeologins utveckling i samhället. Det mest konkreta exemplet härpå är de etiska principer som antogs år 2000.

Det bör slutligen framhållas att Samfundets sekreterare under årens lopp gjort mycket stora och aktiva insatser för att upprätthålla verksamheten med program, resor, förtäring vid möten m.m. Inte minst har det krävts mycket arbete för att ta hand om utländska forskare på besök – särskilt från Östblocket (muntlig uppgift Ulf Erik Hagberg).

8. Slutsatser

Det synes möjligt att dra slutsatsen, att det senaste decenniet inneburit en ”modernisering” av Samfundets verksamhet från en ”registrerande” och informerande roll till en aktiv sådan. Initiativ har tagits till öppnare debatt. Samfundet har börjat ge ut en publikation med aktuell forskning. Arbete pågår för att formulera underlag för diskussioner och ställningstaganden på bl.a. arkeologmöten. Planer har diskuterats – men inte realiserats – på att utge populärvetenskapliga skrifter om fornynd och fornminnen.

En förutsättning för fortsatt framgångsrikt arbete är emellertid en sund ekonomi med möjligheter att genomföra de ambitioner som sätts upp.

Ett huvudmål på lång sikt bör därför vara att Samfundet såväl aktivt deltar i som följer samhällsdebatten och trender inom arkeologisk forskning, skapar goda förutsättningar för att samla arkeologer från olika arkeologiska discipliner samt fortsätter att genom en effektiv kapitalförvaltning skapa en god ekonomi för att kunna driva den framtida verksamheten inklusive ha möjligheter att med stipendier stödja yngre forskare.

Källor:*Skriftliga*

Dendrokronologiska sällskapets handlingar i Antikvarisk-Topografiskt Arkiv.
Svenska arkeologiska samfundets handlingar i Antikvarisk-Topografiskt Arkiv (t.o.m mitten 1995).
Protokoll och andra handlingar för Samfundet 1995-2001.
Svenska fornminnesföreningens handlingar i Antikvarisk-Topografiskt Arkiv.

Muntliga uppgifter:

Björn Ambrosiani
Mats Burström
Anders Carlsson
David Damell
Monica Modin Damell
Ulf Erik Hagberg
Klas-Göran Selinge
Göran Tegnér
Gustaf Trotzig
Inga Ullén
Cecilia Åqvist

Bilaga 1

Statuter för Svenska arkeologiska samfundet

(efter justeringar och redigering)

Samfundets ändamål är att främja svensk arkeologisk forskning i Sverige genom att förena representanter för dennas olika grenar i regelbundet återkommande sammankomster, där gemensamma problem skola upptagas till behandling samt nya rön och erfarenheter inom de skilda arkeologiska disciplinerna skola framläggas i föredragets, meddelandets och debattens form.

Samfundets intresseområde omfattar nordisk och jämförande fornkunskap och medeltidsarkeologi, klassisk fornkunskap, egyptisk, orientalisk, ostasiatisk, amerikansk och annan fornkunskap, numismatik samt arkeologiskt inriktad konsthistoria.

1.

Samfundet består av hedersledamöter och ledamöter.

2.

Till Samfundets hedersledamöter kunna utses personer av utmärkt förtjänst om arkeologisk vetenskap. Till ledamöter av Samfundet väljas personer, vilka genom publicerade skrifter eller annan häremot svarande vetenskaplig verksamhet gjort förtjänstfulla insatser inom de arkeologiska vetenskapsgrenarna.

3.

Samfundets angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av högst 11 personer jämte ordförande, vilken senare väljes för en period av två år. Omval av ordförande för ytterligare högst en tvåårsperiod må ske. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och skattmästare. På årsmötet väljas jämväl två revisorer och två revisorssuppleanter.

4.

Styrelsen är beslutsmässig, då minst 6 av dess ledamöter äro närvarande. Vid lika röstetal är ordförandens röst utslagsgivande.

5.

Ledamotsavgift föreslås av styrelsen och fastställs av årsmötet.

6. Samfundets ledamöter väljes av styrelsen. För inval i Samfundet fordras 2/3 majoritet. Varje ledamot av Samfundet äger att till styrelsen ingiva skriftligt förslag om nya ledamöter i Samfundet.

7.

Samfundet sammanträder minst två gånger årligen, därav en gång på hösten och en gång på våren. Årsmöte sammanfaller med en av vårsammankomsterna.

8.

Sekreteraren skall föra förteckning över Samfundets ledamöter, upprätta protokoll vid Samfundets sammankomster, förbereda ärendena till sammankomsterna samt befordra

till verkställighet de vid sammankomsterna fattade besluten. Sekreteraren åligger även att utarbeta styrelsens årsberättelse.

9.

Skattmästaren skall handhava Samfundets ekonomiska angelägenheter.

10.

Samfundet skall periodiskt från trycket utgiva referat av sina förhandlingar.

Uppdraget att redigera dessa förhandlingar överlåtes på en redaktör, som utses av styrelsen.

11.

Samfundet har sitt säte i Stockholm. Sammankomsterna förläggas ej enbart till Stockholm utan när så ske kan till Uppsala, Lund, Göteborg eller annan ort, när så befinnes lämpligt.

12.

Dessa statuter skola provisoriskt gälla under en tid av 2 år, varefter de skola underkastas förnyad prövning.

Bilaga 2

Närvarande vid konstituerande mötet

H.K.H Kronprins Gustaf Adolf, professor T.J. Arne, fil. dr. O. Arrhenius, landsantikvarie Greta Arwidsson, professor Johan Bergman, fil. dr. Elias Dahr, antikvarie Erik Flodéus, docent Arne Furumark, fil. dr. Agnes Giejer, fil. dr. Gustaf Hallström, docent Per Gustaf Hamberg, antikvarie Wilhelm Holmqvist, docent Sven. B. F. Jansson, antikvarie Sverker Jansson, professor Bernhard Karlgren, antikvarie Olle Källström, docent Carl Johan Lamm, fil. lic. Hjalmar Larsen, professor Sune Lindqvist, fil. lic. Erik B. Lundberg, professor Birger Nerman, fil. dr. Nils Niklasson, antikvarie Anders Oldeberg, fil. dr. Pär Olsén, riksantikvarie Martin Olsson, professor Axel W. Persson, förste antikvarie Nils Ludvik Rasmussen, docent Monica Rydbeck, fil. dr. K. E. Sahlström, förste bibliotekarie Adolf Schück, fil. lic. Dagmar Selling, förste antikvarie Mårten Stenberger, docent Torgny Säve-Söderbergh, amanuens Erik Sörling, docent Olof Vessberg och professor Nils Åberg.

Bilaga 3

Svenska arkeologiska samfundets verksamhet 1947 – 2001

Vissa år av Samfundets verksamhet (t.ex. tillkomsttiden 1947 och till och med 1950) skildras mer ingående än andra år. Verksamheten har varit omfattande. Efter 1950 delar jag in verksamheten i perioder om 10 år för att lättare få en översikt. Jag berör främst frågor, som jag bedömer har principiellt intresse. Vid styrelsemöten under Samfundets hela verksamhet har inval skett av nya medlemmar. Det skulle föra för långt att gå in härpå i utredningen liksom att annat än undantagsvis beröra de program, som Samfundet årligen ordnat för medlemmarna.

3.1 Åren 1947 – 1950

Styrelsen utsåg vid möte 13 oktober 1947 till vice ordförande Thordeman, till skattmästare Schück och till sekreterare Stenberger. Vid mötet diskuterades hur pengar kunde anskaffas till Samfundets verksamhet. Ordföranden ansåg att Samfundets närmaste uppgift var att ordna sammankomster med föredrag av in- och utländska forskare i aktuella ämnen. Föredragshållarna borde arvoderas och ersättas för reskostnader. Härför behövdes ett startkapital. Ordföranden föreslog en årlig avgift på 5 kronor, vilket styrelsen beslöt. Vidare uppdrogs åt ordförande, skattmästare och sekreterare att söka få medel till Samfundet via donationer. Styrelsen beslöt ansöka hos Humanistiska fondens nämnd om engångsanslag på 3000 kronor för att täcka oundgängliga utgifter. Vidare beslöt styrelsen rekrytera nya medlemmar.

På styrelsemötet 1 november 1947 meddelade Karlgren (ordförande) vilka åtgärder som vidtagits för att tillföra Samfundet donationsmedel. Då möjligheter att få anslag från Humanistiska fonden var små, föreslog ordföranden att hos fonden begära anslag om 5000 kronor för uppläggning av publikationer av icke tidskriftskaraktär ”att utges i tvångsfria häften när lämpligt material förelåg”. Publikationerna borde tryckas på främmande språk. Förslaget godkändes. Vessberg utsågs till vice sekreterare och Källström adjungerades som klubbmästare. Styrelsen beslöt att utländska arkeologer, verksamma i Sverige, skulle kunna bli medlemmar.

Vid styrelsens möte den 9 januari 1948 framhöll ordföranden att ansökan om 5000 kronor till Humanistiska fonden borde avse utgivande av en speciell avhandling av allmänt vetenskapligt intresse. Det torde annars vara svårt få medel. Styrelsen beslöt enligt ordförandens förslag. Beloppet skulle avse utarbetande av en ”resonerande bibliografi över svensk arkeologisk litteratur åren 1939 – 1948” att tryckas på engelska. Ordföranden meddelade att bokförläggare David Lindström ställt 500 kronor till Samfundets förfogande för löpande utgifter. Styrelsen beslöt föreslå årsmötet att ingen årsavgift skulle uttas för 1948. Vidare skulle årsmötet föreslås bilda en korrespondentkurs i vilken personer kunde inväljas som ekonomiskt stött Samfundet.

Årsmöte hölls 22 april 1948 på Värmlands nation i Uppsala. Fyrtio gäster deltog, inklusive H.K.H. Kronprins Gustaf Adolf och gästande professor Chong Te-Kun, Chengdu, Kina. Den senare höll före årsmötet föreläsning i Gustavianum över ämnet ”The Archaeology of Szechuan”. Omval skedde av styrelse och revisorer. Till hedersledamöter utsågs f. riksantikvarien Sigurd Curman, professor Jonny Roosval

och professor Martin P-son Nilsson. Ordföranden meddelade att Samfundet av Humanistiska fonden tilldelats 2500 kronor som bidrag till planerad bibliografi. Fonden ställde lika mycket pengar i utsikt vid nästa utdelning. Förslag ställdes om att ha "korresponderande ledamöter". Viss opposition förmärktes om än godkännande i princip skedde. Dock borde ett bättre "namn" föreslås.

Styrelsen diskuterade vid möte 3 maj 1948 hur bibliografin skulle läggas upp. En beredningskommitté tillsattes (Rasmussen för numismatik, Stenberger för svensk fornknuskap, Vessberg för klassisk arkeologi och Thordeman för medeltidsarkeologi). Vid möte den 26 maj 1948 godkändes i princip förslaget till bibliografi och beslöts att ett belopp skulle avsättas för att underlätta styrelseledamöters resor till styrelsemöten. Styrelsen beslöt vid möte 14 juni 1948 att som arvode ge 100 kronor per tryckark åt medarbetare i bibliografin. Mötet diskuterade också två medlemsklasser honoris causa, dels stiftande ledamöter, dels korresponderande ledamöter.

Den 22 oktober 1948 beslöt styrelsen bl.a. att trycka bibliografin i sin helhet på engelska samt att inrätta två "hedersklasser". Vidare behandlade styrelsen en skrivelse av Thordeman med förslag att Samfundet "måtte ta initiativ till en svensk opinionsyttring för vidtagande av snara åtgärder till förhindrande av fullständig förintelse av krigsskadade, märkligare tyska kulturminnesmärken". Styrelsen anslöt sig till förslaget och tillsatte härför en kommitté bestående av Karlgren, Thordeman och Stenberger. Beslut fattades om att upprätta en skrivelse till Vitterhetsakademien med begäran om stöd för att uppnå sådan opinionsyttring.

Ordföranden meddelade vid styrelsemöte 27 januari 1949 att en dylik skrivelse inlämnats till Vitterhetsakademien. Akademien hade dock inte ansett det lämpligt att för närvarande göra en sådan framställan. Styrelsen hade då återtagit skrivelsen. Först vid svenskt medlemskap i UNESCO kunde utsikter till framgång finnas med en framställan. Årsmötet 1949 hölls den 4 maj i Statens historiska museums hörsal. Ett fyrtiotal medlemmar var närvarande. Mötet beslöt inrätta två hedersklasser. Till ny styrelseordförande valdes *professor Sune Lindqvist*. Vid mötet höll professor Seán P.O'Riordán, Dublin, föredrag om "Early Christian Art in Ireland" och förste antikvarie Olle Källström orienterade om forskningen rörande "Det stora Stockholmsrelikvariet". Det kan noteras att revisorerna i en skrivelse 30 april påpekade att det var önskvärt att inte nämnvärt överskrida gjorda kostnadsberäkningar i samband med Samfundets sammanträden och symposier (så hade dock skett avsevärt). Beslut sänkades enligt revisorerna om dylika utbetalningar i efterskott. Vid styrelsemötet 23 september 1949 meddelade Schück att Humanistiska fonden bidragit med 8000 kronor till redigering, översättning och tryckning av Samfundets bibliografi. Styrelsen beslöt begära anbud från Ejnar Munksgaard och Almqvist och Wiksell angående förläggande av bibliografin. Styrelsen beslöt vid möte 1 december 1949 att inskaffa kostnadsuppgifter och begära ytterligare medel av Humanistiska fonden för tryckning.

År 1950 diskuterade styrelsen stadgarna som enligt dessa skulle tas upp till förnyad prövning efter två år. Förslag lades fram vid styrelsemöte 1 mars 1950 om revidering av vissa paragrafer enligt följande:

§ 1 Samfundet består av hedersledamöter, *stiftande ledamöter* och ledamöter.

§ 2 .....vetenskap. *Till stiftande ledamöter väljas personer som genom ekonomiskt stöd visat sitt intresse för Samfundet.....*

§ 8 Istället för orden ”vid sammankomsterna” sätts in ordet *dessa*.

§ 10 ersätts med: *Redogörelse för Samfundets verksamhet skola periodiskt publiceras.*

§ 12 ersätts med: *Ändringar av dessa stadgar kunna endast beslutas på ordinarie årsmöte efter förberedande behandling av styrelsen. Om Samfundet upplöses överlämnas dess egendom till Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien att användas för befrämjande av arkeologisk verksamhet.*

Årsmötet 1950 hölls 20 maj på Björkö. Stadgarna antogs. Under hösten diskuterades lämpliga donatorer till Samfundet.

Som exempel på föredrag under åren 1947 – 1949 kan nämnas följande: Den 14 november 1947 föreläste Sune Lindqvist om ”Några iakttagelser angående Sutton Hoo-fyndet”. Den 20 februari 1948 höll professor A. W. Persson en ”Kort orientering med hänsyn till planerad utgrävning i sydvästra Mindre Asien”. Fil.dr. K. E. Sahlström talade om ”Gravfältet på Kyrkbacken i Horn” och fil.lic. N.-G. Gejvall om ”Antropologie på brända ben – en undersökning av gravarna i Horn”. Wilhelm Holmqvist föreläste 17 mars 1948 om ”Sigtunamästaren – hans krets – en studie i romansk stensulptur i Mälardalen”. Vid mötet med Samfundet den 8 oktober 1948 deltog kronprinsen. Edvard Sturms, Hamburg, talade om ”Moorsiedelungen im Ostbaltikum und Westsibirien”. Den 3 december 1948 talade Carl Axel Althin, Lund, om ”Undersökningar av mesolitiska boplatser vid Ageröd i Skåne” och G. Gütterboch, Ankara, om ”Archäologische Neuigkeiten aus Kleinasien”.

I februari 1949 visades filmen ”Triumph over Time” (upptagen av amerikanska skolan i Athen). Föredrag hölls av Homer A. Thompson, Princeton, USA, om ”The Agora of Athens. Europe’s first Civic Centre”. Schück talade om ”Nya synpunkter på Sveriges politiska geografi under vikingatiden och den äldre medeltiden”. I december samma år föreläste Gustaf Hallström om ”Arkeologiska intryck från en resa i Amerika 1948 – 1949” och Dr. phil. Peter Berghaus, Hamburg, talade om ”Eine historisch bedeutsame Münze in Kungl. Myntkabinettet”. Under 1950 hölls föredrag av såväl utländska som svenska forskare.

3.2 Åren 1951 – 1960

Under våren 1951 beslöt styrelsen föreslå årsmötet att kalla H.K.M. Konungen till Samfundets förste hedersledamot. Ordföranden gavs i uppdrag att tillfråga kungen härom. Styrelsen diskuterade också vikten av att föredragen vid sammankomsterna lades fram i lättillgänglig form med hänsyn till den omfattande specialiseringen hos medlemmarna. Enligt Schück måste dock Samfundets främsta uppgift vara att fungera som ett forum där svenska forskare kunde lägga fram resultaten av sin forskning. Det var önskvärt att kunna diskutera viktiga arkeologiska problem och metoder.

Thordeman föreslogs bli ordförande för åren 1951 – 1953, vilket förslag antogs av årsmötet som ägde rum 25 maj 1951 på Statens etnografiska museum. Kungen valdes till hedersledamot. Docent Linnér föreläste om ”Problem i amerikansk arkeologi”.

Under hösten 1951 beslöt styrelsen att den planerade bibliografin skulle tryckas i 800 exemplar, om kostnadsökningen härför inte översteg 300 kronor. Vidare diskuterade styrelsen förslag till festskrift till kungens 70-årsdag och beslöt göra upp en lista på lämpliga författare. Karlgren, Stenberger och Vessberg fick i uppdrag att fråga kungen om han ville ge sitt bifall till att ge ut festskriften. Karlgren meddelade vid ett styrelsemöte 17 oktober 1951 att kungen bifallit förslaget. I november godkände styrelsen ett förslag till kontrakt om festskriften med AB Bokverk.

Under styrelsemöten våren 1952 informerades om att Samfundet fått 30 000 kronor i royalty för festskriften "Arkeologiska forskningar och fynd". Vidare behandlades en skrivelse från Archaeological Institute of America med begäran om stöd från Samfundet för ett planerat internationellt samarbete för forskningen rörande antikens glas, vilket styrelsen var positiv till. Medlemmarna i Samfundet underrättades om att de kostnadsfritt skulle få "Swedish Archaeological Bibliography". Styrelsen beslöt, att någon årsavgift inte skulle uttagas av medlemmarna. Ordföranden Thordeman redogjorde för förslag från överståthållare Hagander, att Samfundets inkomster av festskriften skulle lämnas till Kungainsamlingen. Detta vållade visst bekymmer. Ordföranden hade förklarat, att Samfundet inte kunde avhända sig rätten till de inkomster, som väntades bli resultatet av det uppoffrande arbete, som nedlagts av Samfundet på boken. Ordföranden undrade, om inte samverkan kunde ske mellan Samfundet och Kungainsamlingen så att Samfundet överlämnade sin royalty på 30 000 kronor på villkor att Samfundet fick fritt förfoga över samma summa efter rekvisition av till storleken obestämda poster. Hagander lovade överväga frågan och styrelsen beslöt avvakta svaret.

Årsmötet ägde rum 15 maj 1952 på Historiska museet med föredrag av H. A. Gräbke, Lübeck om "Wand Malerei des Mittelalters in Lübeck". Under hösten diskuterades ändring av § 11 i stadgarna att lyda "*Samfundet har sitt säte i Stockholm. Årsmötena böra dock förläggas regelmässigt till Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg eller även annan ort när så befinnes lämpligt*". Förslaget skulle framläggas för kommande årsmöte. En delegation utsågs att till kungen den 11 november överlämna festskriften: Thordeman, Martin Nilsson, Mårten Stenberger, Vessberg samt en representant för AB Bröderna Lagerström. Styrelsen skrev också till överståthållaren med förfrågan om vilken garanti som ledningen för blivande Kungafonden kunde lämna för att summan av Samfundets intäkter av festskriften skulle förbli Samfundets egendom, trots att den formellt avräknades i Kungafonden. Av årsberättelsen för 1952 framgår att Samfundet då hade 148 ledamöter (inklusive 5 hedersledamöter och 2 stiftande ledamöter). Det framgår att kungen uttryckt sin uppskattning och glädje över festskriften, som innehöll bidrag av 41 författare – alla medlemmar i Samfundet.

År 1953 beslöt Samfundet inköpa 50 häftade exemplar av boken för 2000 kronor och överlåta större delen till Riksantikvarieämbetet att användas som gåvoexemplar. Detta år hölls årsmötet den 6 mars på Historiska museet med den jugoslaviske ministern dr Darko Černi som gäst. Ny ordförande valdes – förste intendent *Gösta Berg*. Föredrag hölls av antikvarie Berthelson om ämnet "De medeltida Norrlandskyrkornas huvudtyper och kronologi". Styrelsen beslöt under våren att sekreteraren skulle lämna en årlig översikt rörande Samfundets verksamhet till Fornvännen. Vidare redovisades en plan för del 2 av bibliografien. Läget beträffande föreläsningverksamheten diskuterades och styrelsen kom fram till att det borde vara mer inhemskt än utländskt betonat. Under våren beslöts ansöka om bidrag från Humanistiska fonden för del 2.

Årsberättelsen 1953-1954 nämner att Samfundet hade 151 medlemmar (5 + 2) och att Humanistiska fonden beviljat 3000 kronor för del 2 av bibliografin. På årsmötet den 29 augusti uttalade en klar majoritet av de närvarande att de accepterade en årsavgift på 5 kronor. Frågan ajournerades till ett kommande möte. Revisorerna framhöll att det av räkenskaperna framgick att försäljningen av kungaboken blivit ”en ytterst inkrånglad sak med slarv, feldebiteringar, restitutioner...” De påpekade att Samfundets anseende kunde skadas och föreslog, att försäljningen i nuvarande form avvecklades. Någon jurist borde ta hand om saken. För att i det långa loppet bättre trygga Samfundets ekonomi föreslog revisorerna att en *årsavgift* upptogs som åtminstone täckte lokalyror, kallelser och andra löpande utgifter. ”Skattmästarens förslag att anbringa 20 000 kronor av kassabehållningen i aktier synes oss välbetänt”. Årsmötet 1954 hölls i Lund 29-30 augusti och båda dagarna ”präglades av intensiv vetenskaplig samvaro”.

I revisionsberättelse för 1955 påpekade revisorerna bl.a. att Samfundets medlemmar själva borde betala kostnader för sitt deltagande vid sammankomster. Revisorerna kunde inte se att skattmästarens förslag om att köpa aktier hade genomförts och de ansåg att förslaget fortfarande var välbetänt. Årsmöte detta år hölls på Svindersvik, varvid fastställdes att medlemsavgift skulle uppgå till 5 kronor. Enligt årsberättelsen för 1954-1955 hade Samfundet 170 medlemmar. Professor *Mårten Stenberger* valdes till ordförande för 1955 – 1956.

Under 1956 inlämnades en begäran till Humanistiska fonden om 10 000 kronor för att täcka kostnader för bibliografin. Skrivelse sändes till Kungafonden (Konung Gustav VI Adolfs 70-årsfond för svensk kultur) med begäran om anslag för att bekosta utländska forskares föredrag vid Samfundets sammankomster. I juni 1956 utgav styrelsen ”Stadgar och ledamotsförteckning 1956”. Humanistiska fonden beviljade 5000 kronor för utgivning av ”Swedish Archaeological Bibliography”. Årsmöte hölls i Linköping 1 september 1956, varvid årsavgift för 1956 och 1957 fastställdes till 5 kronor för varje år.

År 1957 beviljade Humanistiska fonden ett anslag om 6000 kronor som bidrag till bibliografin (samfundet hade begärt 12 150 kronor). Samfundets styrelse beslöt vid möte 11 juni att fortsätta utge bibliografin (för åren 1954 – 1959). Årsberättelsen 1956 – 1957 nämner att Samfundet hade 198 medlemmar. Under våren 1957 utkom del 2 av bibliografin (åren 1949 – 1953). Bidrag från Humanistiska fonden uppgick till 6000 kronor plus ytterligare 6150. Årsmötet 1957 ägde rum i Kalmar med bl.a. rundtur på Öland och besök vid olika fornminnen. Flera utländska gäster höll föredrag under året. Samfundet beslöt också fortsätta utge bibliografin. Ur Kungafonden hade beviljats 3000 kronor för att bekosta föreläsningar av utländska forskare och till vetenskapliga exkursioner. Förste antikvarie *Nils Ludvig Rasmussen* valdes till ordförande.

I mars 1958 meddelade ordföranden att kungen fått ett inbundet ex. av bibliografin del 2. Under våren diskuterades frågan om att bibehålla årsavgiften eller inte. Stenberger ansåg att den borde slopas medan Holmqvist ansåg att den borde vara kvar. Styrelsen beslöt föreslå årsmötet att slopa årsavgiften men höja inträdesavgiften till 10 kronor. Styrelsen beslöt också utarbeta förslag till en tidskrift eller årsbok av modell ”Fra Nationalmuseets Arbeidsmark”. Revisorerna uttalade 1 augusti; ”Vi vilja på det

allvarligaste avråda från årsavgiftens slopande”. På årsmötet på Västerås slott den 6-7 september beslöt mötet att inte utta årsavgift. Besök gjordes bl.a. i Stadsarkivet, Stifts- och Landsbiblioteket, domkyrkan, Anundshögsområdet, friluftsmuseet vid Vallby, Strömsholms slott, gravfältet på Hornsåsen, fornby vid Sorby och Stora Rytterns kyrkoruin.

Under 1959 beslöt styrelsen hos Vetenskapsakademien anhålla om att få uppgifter om Samfundets presidium införda i Sveriges statskalender. Vidare beslöt styrelsen hos Almqvist & Wiksell undersöka förutsättningarna att utge en tidskrift liknande ”Fra Nationalmuseets Arbeidsmark”. Ett annat viktigt beslut var att föreslå årsmötet att slopa årsavgiften genom en stadgeändring (§ 5 skulle utgå ur stadgarna). Årsmötet ägde rum på Växjö museum. Efter livlig diskussion beslöt årsmötet att § 5 skulle vara kvar i stadgarna men att ingen årsavgift skulle tas ut för 1959/1960. Professor *Per Gustav Hamberg* valdes till ordförande.

Av årsberättelsen framgår att Samfundet hade 223 medlemmar (7 + 2). Besök gjordes bl.a. vid glasbruket Strömbergshyttan, Inglinge högsområdet, domkyrkan, Växjö museum, Replösagravfältet, gravfältet Kånna högar vid Ljungby och platser i Skatelövs socken. Föreläsningarna under året gällde exempelvis rysk konst från Vladimir den helige till Ivan den förskräcklige, pyramidgraven i Palenque, nya arkeologiska fynd från Tjeckoslovakiet, utgrävningar på Helgö, arkeologiska undersökningar på Bryggen i Bergen och arkeologiska problem i Newfoundland-Labrador området. Arbetet med del 3 av bibliografin fortsatte. Under Hambergs ledning beslöt styrelsen att hos Statens Humanistiska Forskningsråd (SHF) ansöka om 19 000 kronor i anslag för bibliografin 1954 – 1959.

Under 1960 anhöll Vitterhetsakademiens redaktion om uppgift på Samfundets sammanlagda inkomster av bibliografins två utkomna delar. Akademien hade av SHF ombetts yttra sig över anslagsframställan. Styrelsen beslöt att inte lämna någon redovisning annat än efter direkt anmodan från SHF. Forskningsrådet bordlade ansökan men riksantikvarie Thordeman kunde meddela att Samfundet med största sannolikhet skulle få det begärda beloppet. Styrelsen beslöt föreslå årsmötet att inte utta någon årsavgift. Årsmötet ägde rum på Västergötlands museum, Skara, varvid beslut fattades att § 5 i fortsättningen skulle lyda: ”*Ledamot erlägger vid inval en engångsavgift, som föreslås av styrelsen och fastställs av årsmötet. Däremot uttages icke årsavgift*”. Studiebesök vid olika fornminnen gjordes i anslutning till årsmötet.

3.3 Åren 1961 – 1970

År 1961 beslöt styrelsen (20/1) att högst 500 kronor skulle få disponeras av skattmästaren för representationsutgifter under året. SHF beviljade anslag om 19 000 kronor till bibliografins del 3. Vidare var SHF berett bevilja anslag till tryckning av bibliografin. Diskussioner ägde rum om att hylla kungen med en festskrift i anledning av hans 80-årsdag. Ett utskott beredde ärendet och beslut fattades om att producera en traditionell festskrift med uppsatser av olika författare. Kungen gav sitt medgivande under förutsättning att hans namn inte utnyttjades vid försäljningen. Enligt årsberättelsen 1960-1961 hade Samfundet 233 medlemmar (7 + 2). Under året diskuterades festskriftens utformning. Årsmötet avhölls i Sundsvall 26-27 augusti med studiebesök bl.a. vid Bergeforsens dämningssområde i Indalsälven,

Högomgravfältet och gravfältet i Njurunda. Under året ägde flera gästföreläsningar rum. *Wilhelm Holmqvist* valdes till ordförande.

År 1962 diskuterades bl.a. klagomål från f. riksantikvarien Curman beträffande dålig anslutning vid Samfundets föreläsningar och middagar. Styrelsen beslöt att föreläsningarna skulle vara öppna för allmänheten och att de skulle anslås på Vitterhetsakademiens anslagstavla och att kallelse skulle sändas till lämpliga universitetsinstitutioner. Festskriften fick titeln: "Proxima Thule – Sverige i Europa under forntid och medeltid". Årsmötet ägde rum 23 september i Österlens museum, Simrishamn och i Kristianstads museum. Bl.a. besöktes hällristningsområden och gravfält, Ales stenar, Glimmingehus och Hagestad. Gästföreläsningar under året berörde t.ex. de merovingiska furstegravarna i S:t Denis, romerska mynt, Trondheims domkyrka och primitiv järnframställning i Mellaneuropa. Hovrättsrådet Lassen, Norstedts förlag, överlämnade en check på 30 000 kronor till Samfundet enligt kontraktet om festskriften. Revisorerna ansåg i berättelsen för 1963 att del av Samfundets kapital borde placeras på ett mera inbringande sätt. Berättelsen för år 1962/63 uppger att Samfundet hade 231 medlemmar (10 + 2).

År 1963 präglades av diskussioner med Norstedts (hovrättsrådet Lassen) om en ev. årspublikation. Norstedt uppgav sig villigt bekosta en första årgång. Inget hände emellertid. Årsmöte hölls 15 augusti på Wasavarvet, Stockholm. *Professor Greta Arwidsson* valdes till ordförande för kommande två år. Under hösten diskuterade styrelsen åtgärder som vidtagits med anledning av att Samfundet påförts taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt över vilket besvär anförts. Skattmästaren fick i uppdrag att låta Handelsbankens notariatavdelning placera upp till 40 000 kronor i aktier i inte alltför små poster. Bibliografins tredje del diskuterades. Boken beräknades komma ut under 1964. Planer på del 4 ventilerades.

Vid styrelsemöte 27 april 1964 meddelades att del 3 blivit avsevärt dyrare än beräknats. Styrelsen beslöt hos SHF anhålla om tilläggsanslag på 6 000 kronor för översättning till engelska. Vidare yttrade sig styrelsen till prövningsnämnd i skattemålet. Kvarskatt för 1963 betalades. Jämkning av skatt för 1964 begärdes. I beslut 22 maj meddelade prövningsnämnden att den underkännt den av Samfundet uttagna taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt för 1963. Skatten skulle återbetalas till Samfundet. Revisorerna föreslog 6 maj att beslut om inköp av aktier – eller motsvarande köp av obligationer - borde godkännas av årsmötet. Årsmötet 1964 hölls på m/s Skandia på väg till Åland. Årsmötet uppdrog åt styrelsen att vid lämpligt tillfälle köpa lämpliga värdepapper för 40 000 kronor. Vid utgången av 1963 hade Samfundet 232 medlemmar (10 + 2). Bibliografen rapporterades vara under sättning och ansökan till SHF lämnades för medel för tryckning och ökade översättningskostnader.

År 1965 diskuterade styrelsen bibliografins del 4 och skrev till SHF med begäran om medel för publikationen. Revisorerna noterade den 6 september 1965 att beslutet om omplacering av pengar icke kunnat verkställas. "Vi får med anledning härav föreslå att styrelsen erhåller bemyndigande att under innevarande verksamhetsår vidtaga omplacering av lämplig del av kapitalbehållningen i aktier eller obligationer". Årsberättelse saknas för 1964/1965 men av styrelsehandlingar framgår att ny ordförande blev professor *Holger Arbman*. Förslag lades av Bengt Schönback att utge en terminologisk ordlista över arkeologiska fackuttryck på engelska. Ordföranden

menade att den kunde ingå som appendix i del 4 av bibliografin. Av årsberättelse 1965/1966 framgår att årsmöte hölls 1965 i Varberg 11-12 september med exkursion i Halland.

Styrelsen ansökte året 1966 hos Kungafonden om 8 000 kronor för att finansiera utländska forskares föredrag för Samfundets medlemmar. Under styrelsemöte på båten Sassnitz-Trelleborg i maj 1966 beslöt styrelsen bevilja 800 kronor för representation. Stenberger lanserade förslag om en resa kommande år till Istanbul. Bibliografin diskuterades. Den skulle komma ut först hösten 1967. I juni 1966 fick Samfundet av Kungafonden 3 000 kronor för att bjuda in utländska gästforskare. Ansökan om 12 000 kronor skulle inlämnas till SHF för tryckning av bibliografin. Årsmötet hölls i Sigtuna Fornhem. Museet demonstrerades och exkursioner gjordes till utgrävningar i Mälardalen. Almqvist & Wicksell beslöt gratis trycka Samfundets medlemsförteckning (för vilken manus lämnades tidigt 1967). Vid slutet av 1966 hade Samfundet 264 medlemmar (4 + 2). Del 4 beräknades komma ut 1968.

Under 1967 diskuterades Istanbul-resan, som sköts till våren 1968. Rapporter lämnades om bibliografin. Styrelsen diskuterade höjning av medlemsavgiften och beslöt hänskjuta frågan till årsmötet hösten 1967. Under april ordnade Samfundet ett "Stormähren-symposium" i Historiska museets föreläsningssal. Årsmöte ägde rum 7 oktober på Eskilstuna konstmuseum, varvid professor *Sten Karling* valdes till ordförande. Årsmötet beslöt att inträdesavgiften skulle höjas till 30 kronor. Av berättelsen för 1967/1968 framgår att Samfundet hade 265 medlemmar (4 + 2). Under året hölls ett symposium över "Myntfynden i Mellan- och Östeuropa under vikingatid" i samarbete med Svenska numismatiska föreningen, Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museum.

År 1968 rapporterades under styrelsemöten om framväxten av bibliografin. Styrelsen beslöt att en marinarkeologisk bibliografi skulle inflyta i nästa bibliografidel avseende 1966-1970. Ansökan lämnades till SHFR om fortsatt anslag till tryckning. Styrelsen avsatte 500 kronor för bidrag till bibliografi rörande avlidne Holger Arbman. Den bibliografien blev klar under april månad och publicerades i meddelanden från Lunds Universitets historiska museum. Märten Stenberger inledde med minnesord. För Samfundets räkning trycktes 300 ex. Upplagan för Samfundets nästa del av bibliografin bestämdes under juni månad bli 1200 ex med ett bokhandelspris på 65:- och medlemspris 32:-. Skattmästaren (Björn Ambrosiani) framhöll att en budget måste uppföras för varje kalenderår med fastare ramar än hittills. Viss omläggning av bokföringen föreslogs. Planer på en Islands-resa ventilerades. Istanbul-resan hade ett 50-tal deltagare.

Under 1969 diskuterades bibliografin för åren 1966-1970. Förslag om resa till Irland väcktes. Årsmöte ägde rum 27 oktober i Vitterhetsakademiens hörsal, Stockholm. Till ny ordförande valdes professor *Bertil Almgren*.

År 1970 beslöt styrelsen ansöka hos Kungafonden om bidrag för att kunna inbjuda utländska forskare. Samfundets deltagande i ett symposium rörande Sverige och Sydosteuropa (Gutersymposiet 19-22 september) diskuterades. Årsmötet ägde rum 3 oktober på Kulturen i Lund med medeltidsarkeologi som tema. Mötet beslöt i fortsättningen förlägga årsmötet till början av kalenderåret och inte som hittills vid höstsammankomsten. (För år 1970 saknas revisionsberättelse i arkivet.)

3.4 Åren 1971 – 1980

År 1971 ansökte Samfundet hos SHF om medel för tryckning av bibliografin. Skattmästaren meddelade att Samfundet fått 5000 kronor från Kungafonden för att inbjuda utländska forskare. Den 8 mars hölls årsmöte på Västgöta nation i Uppsala, varvid en hållristningsafton ordnades med föreläsare som Einar Kjellén, Åke Hyenstrand, Gunnar Ekelund och Bertil Almgren. SHF beviljade under året bidrag för bibliografins framställning. Styrelsen beslöt att i framtiden ha en enklare typ av bibliografi. Styrelsen enades om att en bok till kungens 90-årsdag borde framställas, varvid pågående svenska projekt såväl inom landet som i Medelhavsområdet skulle presenteras men också vad Kungafonden och Ams har betytt för svensk arkeologi. Sveriges Radios förlag visade intresse för boken. Ulf Erik Hagberg erinrade om Mårten Stenbergers 75-årsdag och föreslog en bibliografi över Stenbergers skrifter. Styrelsen uppdrog åt Hagberg att i samarbete med Lisa Stenberger skissa på en bibliografi. Planer för en Englandsresa 1972 presenterades.

Under 1972 skedde arbete med "kungaboken", som fick titeln "Forntid för framtid". Årsmöte ägde rum 21 mars i Sigtuna Fornhem, varvid *Erik Nylén* valdes till ordförande. I revisorsberättelsen för 1971 påpekade revisorerna att Samfundets verksamhet visade ett negativt utfall. Revisorerna hemställde att Samfundet tog under allvarligt övervägande att återinföra årlig medlemsavgift. Detta diskuterades på årsmötet. Gustav Trotzig föreläste om "Problem kring Gotlands kristnande". I april 1972 behandlade styrelsen frågan om en årsavgift. Skattmästaren föreslog avgifter för treårsperioder på grund av bokföringssvårigheter med ettårsavgifter. Frågan bordlades. Styrelsen ansökte om 5000 kronor i bidrag från Kungafonden samt beslöt undersöka olika former för avgifter samt utreda möjligheten till statligt stöd för Samfundet. Diskussion skedde rörande bibliografin, läget för "kungaboken" och för Stenbergers bibliografi (och även en för Gunnar Ekholm). Englands-resa ägde rum 1-10 oktober. Boken överlämnades 11 november till kungen.

År 1973 diskuterade styrelsen risken med alltför många föredrag, vilket medförde "övermättnadsgrad". Det ledde till att Samfundets medlemmar fick ett minskat intresse att delta. Skattmästaren anmälde att det ekonomiska läget för sista delen av bibliografin var bekymmersamt. Ansökan inlämnades till SHF. Den 13 mars avhölls årsmöte i Vitterhetsakademiens hörsal varvid problem kring dagens stadsarkeologiska situation diskuterades. Krav framfördes på en översyn av Samfundets stadgar. Styrelsen fick i uppdrag förbereda en stadgeöversyn. Brita Malmer och Lars Lagerqvist redogjorde vid ett styrelsemöte för förslag till medalj, som med anledning av kungens 75-åriga verksamhet som arkeolog skulle utges av Kungl. Myntkabinetts vänner och Samfundet. En annan medalj avsåg Kungl. Myntkabinetts vänner 25-årsjubileum samt 100-årsminnet av myntreformen 1893 (utgivare Samfundet samt Kungl. Myntkabinetts vänner). Stadgarna diskuterades, varvid beslöts att en paragraf om valberedning borde skrivas. En arbetsgrupp utsågs för att upprätta förslag. (Revisorsberättelse saknas för år 1973). Fortsatt diskussion ägde rum om hur arbetet med en ny bibliografi skulle läggas upp och formerna för den.

År 1974 (6 febr.) diskuterades förslag till ändring av stadgarna enligt förslag av arbetsgruppen. Förslag till ny utformning av bibliografin behandlades. Styrelsen beslöt att nästa bibliografi skulle omfatta åren 1971 – 1975 och den därpå följande

åren 1976 – 1978 osv. i treårsintervaller. Vidare beslöt styrelsen tillfråga om kung Carl XVI Gustaf var villig ingå som förste hedersledamot i Samfundet⁸. Årsmöte ägde rum 29 mars i Nyköpingshus, varvid till ny ordförande valdes *Brita Malmer*. Mötet diskuterade förslag till stadgar och föreslog tillägg till § 4 ”och i den ordningsföljd de invalts”. Med denna ändring antogs stadgarna⁹ (se *bilaga 4*). Styrelsen beslöt trycka de nya stadgarna jämte aktuell medlemsförteckning. Vidare beslöt styrelsen fråga Fornvännens redaktion om årsberättelserna kunde tryckas i tidskriften. Under året diskuterades möjliga resor till Egypten, Frankrike, Krim (Sovjet) eller Polen. Preliminär förfrågan angående Egypten skulle utsändas. Björn Ambrosiani föreslog att Samfundet skulle stödja Nordic Archaeological Abstracts i deras ansökan om anslag till denna nya publikation.

Under 1975 diskuterades principer för inval. Vidare tog styrelsen på sig huvudansvaret för NAA i Sverige. Årsmötet ägde rum 18-19 april i Göteborg. Beslut fattades om att skjuta upp resa till Egypten. Under hösten 1975 företogs resa till Wien och Hallstadt. En temaafton anordnades 26 november i anslutning till landsantikvariemötet – ämne ”Länsmuseernas arkeologiska forskningsprojekt”. Ansökan om medel för att trycka bibliografin diskuterades. Styrelsen beslöt lämna ansökan i början av 1976.

Årsmötet år 1976 ägde rum i Örebro 23 april, varvid professor *Mats Malmer* valdes till ordförande. Skattmästaren redogjorde för en gåva uppgående till 50 000 kronor från fru Rosa Tengborg. Fru Tengborgs önsknings, hur pengarna skulle fördelas, finns i gåvobrevet (*bilaga 5*). Samfundet beslöt utlysa stipendier i samband Samfundets nästa utsändning. Styrelsen antog ett förslag till stadgar för *Rosa Tengborgs stipendiefond* (*bilaga 6*). I december 1976 delades stipendier ut för första gången. Den förste stipendiaten var Patricia Morino-Hultman som studerade klassisk arkeologi på doktorsnivå vid Stockholms Universitet. Pengarna avsåg en resa till Iran.

Under år 1977 utdelades fyra stipendier. Anbud beträffande bibliografin inkom från Almqvist & Wiksell och antogs. Årsmöte ägde rum i Linköping med exkursioner till olika sevärdheter. Kompletteringsansökan om bibliografin sändes till SHF. Temaafton för kommande år diskuterades – ämne ”Arkeologiska rekonstruktioner” (med utgångspunkt i Eketorps borg). Bokslutet för 1977 visade att Tengborgfondens kapital var 40 324:55 kronor.

År 1978 utdelades vid styrelsemöte 20 februari fem stipendier. Styrelsen beslöt höja inträdesavgiften till 50 kronor från 30 kronor. Årsmöte ägde rum i Skara. *Gustav Trotzig* valdes till ordförande. Årsmötet höjde inträdesavgiften enligt styrelsens förslag. Skattmästaren meddelade att Svea Orden ställt medel till förfogande för 10 st. stipendiaterna á 300 kronor för yngre forskare som resebidrag till arkeologmöte i Visby i september. Han föreslog att motsvarande summa, 3000 kronor, skulle uttagas ur Tengborgfonden som stipendier till studenter från de övriga nordiska länderna. Förslaget antogs. Bibliografien trycktes i 700 ex. *Gustav Trotzig* anförde i en PM 78-09-18 att, när Samfundet bildades, var det tänkt som en ganska exklusiv sammanslutning av framförallt akademiska lärare och högre tjänstemän. ”Sedan dess har den arkeologiska verksamheten ökat kraftigt i landet. Yrkesverksamma arkeologer utanför den tidigare självklara gruppen, ofta med utdragen studiegång har blivit allt

⁸ Kungen accepterade tydligen eftersom han står upptagen i Samfundets medlemsförteckning.

⁹ Stadgarna gällde till dess nya stadgar antogs av årsmötet 2001.

fler. Detta har vid olika tillfällen varit föremål för diskussioner i Samfundets styrelse och har också lett till översyn av intagningsbestämmelserna. Möjligen kan det nu vara dags att ånyo tackla problemet i en särskild arbetsgrupp”. Trots föreslog att verksamhetsprogrammet borde ses över. Tyngdpunkten i Samfundets verksamhet borde inriktas mot att stimulera teoribildning, precisera problem och vidga kontakter. Det var lämpligt med en relativt fast programstomme, förslagsvis en långsiktigt planerad aktivitet varannan månad. ”På denna stomme kan sedan de mera tillfälliga och svårplanerade gästföreläsningarna läggas”. Temadagar kunde ordnas under eftermiddagar med åtföljande måltider och diskussioner. Programmet borde upprättas ett år i förväg så att det ”kan införas i almanackorna och därigenom föregripa annan planering”. Styrelsen beslöt att högst två temadagar skulle äga rum per termin. I övrigt diskuterades bibliografin. Ordföranden meddelade att han sökt 12 000 kronor hos Nordisk Kulturfond för gemensam nordisk bibliografi. Skattmästaren meddelade att SHF tillstyrkt 45 000 kronor för Samfundets bibliografi.

År 1979 fick Samfundet 16 000 kronor från Nordisk Kulturfond för ett möte angående en nordisk bibliografi. Tre stipendiater utsågs. Årsmöte avhölls i Malmö. Samfundet diskuterade under året förslag till Tunisien-resa. Vid möte 30 oktober redogjordes för sammordiskt möte om att NAA borde utgöra grunden för en gemensam nordisk bibliografi. Arbetet skulle stöttas av de nordiska länderna gemensamt, men varje land ville dock ha någon form av egen bibliografi. Bokslutet för 1979 visar kvarstående stipendiebelopp på 39 125:35 kronor.

Beslut fattades 1980 att inställa planerad Tunisien-resa. Temaafton ordnades över ämnet ”Bronsålderns ekonomiska grundvalar”. Styrelsen enades om följande invalsprinciper: *personer med lic.ex. och tryckt skrift, personer med ny doktorsexamen, personer med godkänd ny doktorsexamen men som inte är klar med tentamina, personer med grundexamen och med tryckta skrifter, även personer med hög yrkesmeritering, varvid undantag kan göras beträffande krav på vetenskaplig uppsats*. Den 12-13 september ägde årsmöte rum på Åland, varvid *Gustav Trotzig* omvaldes. Under hösten diskuterades ett nytt upplägg på bibliografin (idé Åke Hyenstrand). Vidare föreslogs ett Samfundets informationsblad med namnet *Gjallarhornet* (namnförslag Erik B. Lundberg). Bokslutet 1980 uppvisade för Tengborgfonden 34 9090:75 kronor.

3.5 Åren 1981 – 1990

Styrelsen beslöt 1981 att den nya bibliografin skulle heta *Swedish Archaeology* och ha olika författare. Informationsbladet skulle bestå av en vikt A 4 sida. Sex stipendier utdelades. Styrelsen beslöt också om temaafstnar, bl.a. ”Behövs en svensk medelhavsarkeologi?”. Årsmötet skedde 24 april (protokoll saknas) i samband med bronsåldersexkursion i Uppland under ledning av David Damell, Åke Hyenstrand, Einar Kjellén och Lars Löthman. *Åke Hyenstrand* valdes till ny ordförande. *Gjallarhornet* utkom i september. Lägesrapporter lämnades under året om *Swedish Archaeology*. Den 13 oktober tillsattes en arbetsgrupp för att hjälpa NAA att snabbt insamla uppgifter för NAA 1979 och 1980 samt diskutera långsiktig lösning för svensk NAA-redaktion. Styrelsen beslöt följa förslag av arbetsgruppen och sände skrivelse till Riksantikvarieämbetet med begäran om medel bl.a.. Förslaget gick ut på att utse redaktörer med ordentlig vetenskaplig bas som fick insamla material inom ramen för ordinarie arbete – minst 3 månader. Arbetet skulle kopplas till

Vitterhetsakademiens bibliotek. Trotzig meddelade att ämbetet ställde 25 000 kronor till förfogande för Dokumentationsbyrån som kompensation för redaktörsarbete för NAA. Samfundet tog på sig övergripande ansvar för NAA:s svenska redaktion. År 1981 hade fonden kvar 23 387:80 kronor.

År 1982 utdelades fem Tengborg- stipendier. Årsmöte skedde i Falun. Tre diskussionsaftnar ordnades under året; "Genomgång av och diskussion om det nya Medelhavsmuseet", "Rosa Tengborg afton", "Förhistorisk teknologi". Bibliografins utformning m.m. diskuterades. Bokslutet 1982 uppvisade för fonden 21 797 kronor i behållning.

År 1983 diskuterades bibliografen, Gjallarhornet m.m. Gemensamt möte med företrädare för Svenska Fornminnesföreningen (Aron Andersson och Jan Peder Lamm) ägde rum, varvid diskuterades föreningens tankar om samgående eller nära samarbete med Samfundet. Förslaget mottogs väl och kommitté tillsattes (Aron Andersson, J P Lamm, Anna Järpe, Pontus Hellström och Åke Hyenstrand) för att bereda de tekniska möjligheterna till det föreslagna samarbetet. Bl.a. diskuterades gemensam Estlands-resa. På årsmötet 27 maj i Sigtuna Fornhem valdes *Pontus Hellström* till ny ordförande. Besök gjordes vid Signhildsberg m.fl. platser. Årsmötet informerades om planer på någon form av samverkan mellan Fornminnesföreningen och Samfundet. Möte beslöt att frågan skulle utredas i positiv anda och att resultat skulle föreligga till årsskiftet. Härför utsåg Samfundet Björn Ambrosiani, Jonas Ferenius, Pontus Hellström, Åke Hyenstrand, Anna Järpe och Inger Zachrisson. Gruppen fick i uppgift utarbeta ett stadgeförslag att diskutera med Fornminnesföreningens representanter. Svåra frågor var nya föreningens målsättning, medlemsfrågan, ekonomins skötsel. Det ansågs klart – vid styrelsemöte 18 oktober - att samverkan skulle ske – däremot ansågs frågan om samgående endast vara ett eventuellt nästa steg. Enligt PM från Åke Hyenstrand fanns vid ett samgående risk för konkurrens med lokala föreningar. En fördel med ett samgående skulle vara ökade möjligheter till information om utbildnings- och forskningsverksamhet. En skrift kunde behövas vid en sammanslagning. Björn Ambrosiani föreslog att istället för samgående en paraplyorganisation kunde upprättas "Riksförbundet för arkeologisk upplysning", som inom sig skulle kunna rymma såväl Samfundet som Fornminnesföreningen. En provotid av samverkan på två år var lämplig under vilken tid juridisk utredning borde ske. Till Samfundet inflöt 23 000 kronor i royalty för den s.k. Helgeandsholmsboken. Styrelsen beslöt utreda regler för ett stipendium – "*Stockholmsstipendiet*". Tanken var att dessa medel skulle förbrukas. Bokslutet visade att Tengborgfonden uppgick till 16 307:15 kronor och Stockholmsstipendiet till 26 834:65 kronor.

År 1984 fortsatte diskussionen om samgående med Fornminnesföreningen. Styrelsen beslöt att Samfundets årsmöte skulle vara öppet för båda föreningarnas medlemmar med förbehåll att Samfundets medlemmar ägde företräde om deltagarantal i exkursion måste begränsas. Kostnader för Gjallarhornet skulle delas proportionellt mellan föreningarna. Fem Tengborg-stipendiater utsågs. Styrelsen diskuterade nästa utgåva av *Swedish Archaeology*. Årsmöte ägde rum i Uddevalla, Bohuslän museum med utflykt till megalitgravar, hällristningar m.m. Under hösten diskuterades *Swedish Archaeology* 1981 – 1985. Beträffande samarbetet med Fornminnesföreningen rapporterades svårigheter finna lämpliga former. Samfundet beslöt diskutera frågan med Fornminnesföreningens ordförande Agneta Lundström och sekreterare J. P.

Lamm. Information lämnades i december om Fornminnesföreningens fonder. En förändring av Gjallarhornet diskuterades – med tydlig markering av Fornminnesföreningens medarbetarskap. Styrelsen beslöt fortsätta programsamarbetet med Gjallarhornet som ”annonsblad” dock utan förändring av Gjallarhornets identitet.

I januari 1985 utsågs redaktion för Swedish Archaeology under ledning av Åke Hyenstrand med Agneta Åkerlund som sekreterare. En medlem önskade utträda ur Samfundet. Ansökan bordlades eftersom stadgarna inte preciserade hur utträde kunde ske. Fem Tengborg-stipendier utdelades. Stockholmsstipendiet delades ut (till Anders Broberg – 10 000 kronor). Årsmötet hölls i Norrtälje 26 april med exkursioner till sevärdheter i trakten, bl.a. Darsgårde. På kvällen avreste mötet till Åland med besök 27 april på Ålands museum med åtföljande exkursion. Årsmötet beslöt höja inträdesavgiften från 50 kronor till 100 kronor. *David Damell* valdes till ny ordförande. Förslag från J. P. Lamm inkom om att skapa en ny fond som möjligen kunde kopplas till Samfundets 40-årsjubileum 1987. Frågan bordlades. Inför jubileet diskuterades om en broschyr om Samfundet borde tas fram med attraktiv utstyrsel. Ett emblem borde utarbetas för Samfundet. Innehåll i en eventuell jubileumsbok diskuterades. Revisorerna rekommenderade styrelsen att för 1986 vidta åtgärder som ökade de kontanta intäkterna och minskade omkostnaderna på ett sådant sätt att verksamhetens inriktning kunde bibehållas. I brev 7 juli 1985 till Samfundet föreslog J. P. Lamm att Samfundet borde överväga möjligheten att bilda en Gustaf VI Adolfs minnesfond för svensk arkeologisk forskning. Tengborgfonden uppgick till 13 187:80 och Stockholmsstipendiet till 33 735:25 kronor.

År 1986 diskuterades bl.a. frågan att ge ut en bok till jubileet samt att utforma ett emblem. I Tengborg-stipendier detta år utdelades 11 500 kronor (fyra stipendiater). Anders Ödman fick 10000 kronor ur Stockholmsstipendiet. Styrelsen antog anbud från Sporrang rörande en medalj till S. B. F. Jansson. LT:s förlag ställde sig positivt till att ge ut en jubileumsbok – en form av samlingsverk där de bästa och mest intressanta fynden under de senaste 40 åren kunde presenteras (ingen information finns om vad som hände därefter!). Årsmötet ägde rum i Stockholms Medeltidsmuseum. I PM till styrelsen föreslog Agneta Åkerlund att det svenska redaktionsarbetet för NAA skulle utföras av en grupp arkeologer i nära samarbete. Prefekterna vid universitetens arkeologiska institutioner borde föreslås institutionsanknyten medverkan. En bredare ansvarsfördelning med spridning utanför Raä och SHM borde diskuteras i befintlig samrådsgrupp. 271 medaljbeställningar inkom under året. En möjlig resa till Bornholm diskuterades m.m. Tengborgfonden uppgick vid årsslutet till 14 163:10 och Stockholmsstipendiet till 27 882:25 kronor.

År 1987 beslöts göra en utsändning till Samfundets medlemmar i Stockholmsregionen om Fornminnesföreningens program. Bornholmsresan och bibliografin diskuterades på styrelsemöten. Årsmötet hölls 13 maj på Sjöfartshuset, Skeppsbron, varvid *Lars Lagerqvist* valdes till ordförande. I september ordnades en diskussionsafton på temat ”Hur ska vi utbilda arkeologer”. Medlemsförteckningen skulle ligga klar för tryckning under vecka 43 med omslag i gul färg. Tengborgfonden uppgick till 18 762:10 och Stockholmsstipendiet till 22 685:25 kronor.

År 1988 informerades bl.a. om arkeologiska världskongressen. Beträffande Swedish Archaeology 1981-1985 beslöts - på Agneta Åkerlunds förslag - ge varje författare 5 ex. Två 10 000 kronors stipendier delades ut ur Stockholmsstipendiet. Tre Tengborg-

stipendier delades ut. Årsmötet ägde rum 27 maj med vårutflykt till Strängnäs-Mariefredsområdet. Resa till Ryssland diskuterades vid flera tillfällen på styrelsens möten.

Under början av 1989 beslöts uppskjuta Rysslandsresan ett år. Två Tengborgstipendier beslöts. Årsmötet valde *Björn Ambrosiani* till ordförande (ingen berättelse om mötet i arkivet). Under maj framhölls vid styrelsemöte att ekonomin var god och borde nyttjas för att bredda den geografiska ramen för verksamheten. Uppläggningsen av Swedish Archaeology godkändes i stort. Tengborgs fond uppgick till 20 834:10 och Stockholmsfonden till 5 488:25 kronor.

År 1990 diskuterades Sovjetresa och Swedish Archaeology samt utdelades fyra Tengborgstipendier. Årsmötesförhandlingar ägde rum på Birka 7 juni. Styrelsen diskuterade 30 augusti en årlig ny publikation – *Current Swedish Archaeology (CSA)* – som skulle bygga på debatt över de arkeologiska disciplinränserna. Vidare var styrelsen positiv till ett *svenskt arkeologmöte* – kanske i samband med Samfundets årsmöten. Fornminnesföreningen var intresserad återuppta samarbetet avseende Gjallarhornet. Upprop om artiklar för CSA gjordes i Gjallarhornet. Tengborgsfonden uppgick till 19 005:10 och Stockholmsfonden till 6 336:25 kronor.

3.6 Åren 1991 – 2001

I februari 1991 anmäldes att 15-20 författare visat intresse bidra med manus till CSA. Arbetet med volym 1 kunde sättas igång. Årsmöte ägde rum 19 april i Gamla Uppsala med rundvandring och information om Östhögen och pågående forskning. *Ulf Erik Hagberg* valdes till ordförande. Tre Tengborgstipendier delades ut. En organisation inrättades för CSA – hela styrelsen ingick. Anders Carlsson höll kontakt med författare och såg till att manuskript inflöt. I brev till Samfundets styrelse i april 1991 föreslog Anders Carlsson en medlemsavgift som också innefattade CSA. Han menade att för detta krävdes stadgeändring och förmodligen en översyn av stadgarna i dess helhet, om Samfundet ville spela en ledande roll i svensk arkeologi. Bankkonto öppnades för en ny fond – *Folke Hallbergs fond* – med 15 000 kronor i kapital. Tengborgsfondens kapital uppgick till 14 667:10, Stockholmsfonden till 7 008:25 och Hallbergsfonden till 15 934 kronor.

Under 1992 begärdes medel som stöd för tryckning av CSA hos Humanistiska Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet (HSFR). Styrelsen beslöt bilda en Arkeologisk minnesfond, där stadgarna skulle följa andemeningen i Folke Hallbergs fond. I denna fond kunde ett antal fonder samlas för större effekt. K.G Selinge skulle utreda formerna för det hela. Tills vidare skulle medlen i Folke Hallbergs fond stå kvar på bankkonto. Fyra Tengborgstipendier delades ut. CSA volym 1 anmäldes föreligga i ombrutet, korrekturläst skick. Årsmötet ägde rum i Örebro 24 april. Mötet beslöt om ett pressmeddelande för att uttrycka Samfundets oro för museernas minskade resurser i en tid av ökande arkeologiska utgrävningar. Tryckkostnader på 50 000 kronor för CSA återstod att betala. Tengborgsfonden hade 23 343:10 och Folke Hallbergsfonden 17 003 kronor i kapital.

I januari 1993 inkom 100 000 kronor från HSFR. Volym 1 av CSA utkom under vintern. Rapporter lämnades om planering m.m. för volym 2. Årsmötet hölls i Jönköping den 14 maj, varvid *Gustav Trotzig* valdes till ordförande. Fyra Tengborg-

stipendier beslöts. Styrelsen diskuterade ett långsiktigt program för Samfundet. Förslag lades att Samfundet skulle införa ett svenskt arkeologmöte i anslutning till de årligt förekommande ämneskonferenserna. Förslag diskuterades om att ge ut ett bildverk över våra vanligaste fornlämningstyper (G. Trotzig) riktat till allmänheten och till skolorna. Vidare föreslogs en studieresa till Bulgarien. Gustav Trotzig meddelade att Rosa Tengborg kontaktat honom och meddelat att hon önskade donera en större summa pengar till en fond vars namn skulle vara ”*R. och V. Tengborgs stipendiefond*”. Utkast till stadgar skulle utarbetas under hösten. CSA volym 2 fanns i manus och ansökan om tryckbidrag insändes till HSFR. Styrelsen diskuterade om årlig avgift från medlemmarna skulle tas ut. Inget beslut fattades. Förslag från B. Johnsen och S. Welinder om kompletterande bibliografi åren 1882 – 1938 diskuterades. Frågan om att återuppta samarbetet med Fornminnesföreningen diskuterades. Första årgången av CSA var nu ekonomiskt ”i hamn” genom medel från HSFR. Manusstopp för del 3 anmäldes vara 1 mars 1994. Stockholm-fonden hade vid årets slut 774:25, Tengborgfonden 205 875:10 och Hallbergfonden 17 267 kronor i kapital.

År 1994 meddelades på styrelsemöte 25 januari att donationen från Rosa Tengborg placerats i räntebärande papper. HSFR hade beviljat 100 000 kronor för CSA. Mats Burström förslog en publikation till Samfundets 50-årsjubileum – endast avsedd för medlemmarna (förslaget ledde inte till något). Welinders skrivelse om bidrag till bibliografi 1882 – 1938 diskuterades. Trotzig skulle bereda frågan. Den 5 maj hölls årsmöte på Stockholms Medeltidsmuseum. Ekonomin uppgavs vara god. Anmäldes att Tengborgfonden tillförts kapital (sannolikt donationen på 200 000 kronor). Styrelsen fick i uppdrag att föra ihop fonderna till en *Svenska arkeologiska samfundets minnesfond*. I juni meddelade ordföranden att Vitterhetsakademien var positiv till att medverka ta fram en kompletterande bibliografi för åren 1882 – 1938. Styrelsen tillstyrkte. Arbetsgrupp tillsattes för kommande programverksamhet. Stort bifall förelåg till Bulgarien-resa. Arkeologmötet i Göteborg 15-16 mars hade gått med ekonomisk vinst enligt redovisning från Jarl Nordbladh. Planering för CSA volym 3 var i gång. Styrelsen beslöt om ny logotype, som var enhetlig för kuvert, brevpapper, CSA m.m. För CSA sändes ansökan om 100 000 kronor till HSFR. Den 15 november meddelades på styrelsemöte, att Rosa Tengborg avlidit (30 sept.) Brev till Samfundet om Rosa Tengborgs kvarlåtenskap lästes upp (troligen vad som återges i bilaga 7). Styrelsen beslöt, att Trotzig skulle ta kontakt med testamentsexekutor för att undersöka giltigheten i brevet. Ann-Sofie Gräslund anmälde, att det nu var Sveriges tur att ansvara för NAA. Styrelsen beslöt diskutera frågan med NAA. Program för arkeologmöte i Umeå 1995 diskuterades. Stockholm-fonden uppgick till 968:25, Tengborgfonden till 223 275:10 och Hallbergfonden till 17 267 kronor.

I början av 1995 fortsatte diskussioner om arkeologmöte i Umeå. (I maj meddelades att mötet fick ställas in på grund av för få anmälningar. Raä hade dock beviljat 30 000 kronor i bidrag för mötet.) Trotzig meddelade att 28 000 kronor (utfallet blev i själva verket 29 000 kronor) tillfallit fonden ur Rosa Tengborgs testamente. En plan måste upprättas för hur fonden – med nytillskottet – skulle fördelas (sådan plan har inte påträffats i arkivet). Frågeformulär beslöts angående vilket behov som fanns av NAA och hur bibliografin användes. Formuläret skickades ut med Gjallarhornet. HSFR beviljade anslag för CSA. Johnsen/Welinders bibliografi var färdigställd med ca 2000 – 2500 titlar för åren 1882 – 1938. Vitterhetsakademiens bibliotek var positiv till att åta sig utforma bibliografin, vilken skulle kunna integreras i Vitalis. Styrelsen

beslöt uppdra åt Welinder skriva en ansökan om 320 000 kronor för att utforma en bibliografi. CSA del 3 distribuerades. Birgit Arrhenius uttryckte viss kritik mot delar av sista CSA (bl.a. den engelska språknivån). Fyra Tengborg-stipendier delades ut. Stort intresse förelåg för resa till Bulgarien. Styrelsen diskuterade om arkeologi skulle ha egen beredningsgrupp i HSFR. Förslag lades om att Samfundet skulle anhänga härom.

Årsmötet hölls 13 juni i Sigtuna museum, varvid *Gustav Trotzig* omvaldes på två år. Årsmötet stödde förslaget om skrivelse till HSFR om arkeologisk beredningsgrupp. Vid styrelsemöte 21 augusti fann styrelsen det lämpligt att arkeologmöten ägde rum vartannat år, då mycket förberedelse och arbete krävdes inför ett möte. Idéer kring samfundets verksamhet ventilerades, t.ex. att sprida information till allmänheten genom att ge ut publikationer som Svenska fornminnen och Svenska fornsaker, ha en återkommande arkeologisk utgrävning varje år och tryckning av jul- och nyårskort. Styrelsen diskuterade även frågan om en medlemsavgift för samfundets medlemmar, t.ex. att CSA kunde ingå i en årsavgift. Under hösten diskuterades planer för vårens arkeologmöte i Stockholm, planer för en resa till Bulgarien, förslag att ge ut en medalj till Samfundets 50-årsjubileum 1997 och att i CSA ha en uppsats ur idéhistoriskt perspektiv om samfundets tillkomst och verksamhet över tiden. Beslut fattades att undersöka möjligheter till att utforma en medalj och att utge en volym av CSA med inriktning på jubileet. Från Gunborg Janzon inkom en skrivelse till Samfundet angående förslaget till ny organisation av osteologutbildningen. Samfundet i samråd med bl.a. naturhistoriska riksmuseet och aktuella institutioner vid Lund och Stockholm skrev till Stockholms universitet angående osteologutbildningen. I skrivelsen togs frågor upp om osteologiämnets identitet och fortsatta utveckling. Samfundet hemställde bl.a. om en förutsättningslös utredning som borde leda till att ämnet historisk osteologi överlevde och utvecklades. I september ansökte Samfundet om 320 000 kronor hos Vitterhetsakademien för att utarbeta en svensk arkeologisk bibliografi för åren 1882 – 1938. Vid utgången av 1995 hade Stockholmsfonden 968:25, Tengborgfonden 208 198:52 och Hallbergfonden 17 267:00 kronor i kapital.

I början av år 1996 diskuterades förslaget rörande de två ovannämnda populärvetenskapliga publikationerna – båda ämnade att komma ut i samband med Samfundets jubileumsår. Diskussion fördes om att integrera dem till en bok som kunde innehålla landskapsbilder från olika delar av landet med närfokusering på vissa utgrävda platser. Styrelsen beslöt i april att skjuta skriften på framtiden. Årsmötet ägde rum 15 mars i Stockholm i samband med andra svenska arkeologmötet. På det senare mötet diskuterades bl.a. olika aktuella arkeologiska frågor. På uppdrag av mötet sändes en skrivelse till riksantikvarien med vissa synpunkter på hur det arkeologiska kulturarvet hanterades i samband med Riksantikvarieämbetets nya organisation. En resa till Bulgarien – uppenbarligen lyckad - företogs under april. På Kungafondens begäran om ekonomiskt bidrag inför kungens 50-årsdag beslöt styrelsen som gåva översända de hittills inkomna volymerna av CSA och att fortlöpande tillställa Bernadottebiblioteket de kommande volymerna av tidskriften. Vidare beslöt Samfundet arrangera en temadag under hösten på temat ”Kvalitet kontra kvantitet”. Vid styrelsemötet i september anmäldes att en referensgrupp tillsatts för CSA vilket höjde refuseringsgraden och ökade arbetsinsatserna för redaktörerna. Samfundets kommande jubileum diskuterades. Styrelsen beslöt tillsätta en särskild stipendiesekreterare för Rosa och Victor Tengborgs stipendiefond. Lena Thunmark-Nylén utsågs till sekreterare. Fyra

Tengborg-stipendier beslöts. Ordföranden anmälde att de nordiska riksantikvarierna diskuterat NAA vid ett möte och beslutat att ta på sig kostnaderna för en tvåårsperiod, varefter ansvaret borde övergå till universiteten. Invalskrav till Samfundet diskuterades, varvid det uttalades att enbart antagning som doktorand inte var tillräcklig kvalifikation för medlemskap. Styrelsen beslöt att en auktoriserad revisor skulle anlitas i fortsättningen som komplement till de inom Samfundet valda revisorerna. I revisionsberättelsen för 1996 erinrade revisorerna om bl.a. de strängare krav som nu ställdes på stiftelser som var fondförvaltande och framhöll att styrelsen borde överväga att i framtiden jämte vid årsmötet vald revisor anlita en auktoriserad revisor i arbetet med den årliga revisionen av Samfundets verksamhet. Vid utgången av 1996 hade Stockholmsfonden i kapital 984:25, Tengborgfonden 245 102:52 och Hallbergfonden 19 046 kronor. Samtidigt återfinns i räkenskaperna en post på 20 000 kronor benämnd Hasselblad och Hägglund. (Posten avser ett belopp för flygfotofering i Lettland. Jan Norrman satte in beloppet på ett Samfundets konto.)

I början av år 1997 diskuterades bl.a. planer för arkeologmöte i Lund år 1998 samt programmet i samband med det kommande 50-årsjubileet. Vidare diskuterades förslag att inrätta en belöning i form av en hedersgåva som kunde ges till personer som gjort särskilda insatser inom arkeologin. Fyra Tengborg-stipendiater utsågs i mars. Årsmötet ägde rum den 12 april i samband med Samfundets 50-årsjubileum på Historiska museet i Stockholm. *Henrik Klackenborg* valdes till ordförande. På mötet lades på valberedningens uppdrag fram ett förslag som gick ut på förnyelse av Samfundet och dess roll i samhället. Bl.a. föreslogs att Samfundet i likhet med andra institutioner i samhället borde börja blicka framåt, dvs inledde någon form av verksamhetsplanering med syfte att under exempelvis en 3-årsperiod satsa på särskilda tema. Ett förbättrat samarbete med media för att nå ut till allmänheten kunde också vara en del av ett framtidsscenario. En annan tänkbar aktivitet kunde vara kursverksamhet inom ett aktuellt tema. Även internationaliseringen var en viktig del av ett framtidsperspektiv. Ordföranden föreslog att styrelsen tog hänsyn till förslagen under hösten och att valberedningen kallades till styrelsen för vidare diskussioner. Vid styrelsemöte i augusti föreslogs beträffande Gjallarhornet att Samfundet öppnade för en diskussion om Samfundets framtida roll inom arkeologsamhället. En sammanfattning om Samfundets aktiviteter borde göras i Gjallarhornet med en inbjudan att lämna synpunkter på verksamheten. Tema för 1998 års arkeologmöte diskuterades. Frågan om att avlöna en teknisk redaktör för CSA togs upp. Vidare diskuterades den föreslagna omorganisationen av Undersökningsverksamheten. Det beslöts att Samfundet skulle ansöka om att bli remissinstans då ett slutligt förslag förelåg.

Vid ett extra styrelsemöte i september beslöts arrangera en diskussion om uppdragsarkeologin i Sverige i form av en paneldebatt. Under hösten planerades även arkeologkonferensen våren 1998 i Lund. Vidare diskuterades principer för inval i Samfundet. Styrelsen beslöt att för inval gällde att vederbörande skulle "...ha publicerat flera vetenskapliga skrifter (utöver kandidatuppsatsen) och/eller ha flerårig yrkesverksamhet". Huvudprincipen borde vara generositet i invalet av nya medlemmar. Åter diskuterades frågan om en årsavgift borde uttagas, där CSA ingick i avgiften. Vid utgången av 1997 hade Stockholmsfonden 986.25, Tengborgfonden 247 102:52 och Hallbergfonden 19 546 kronor i kapital. (Kapitalet för Hasselblad och Hägglund uppgick till 20 000 kronor.)

År 1998 inleddes med planering inför arkeologmötet. Vidare meddelades, att en engelskspråkig folder om CSA skulle spridas vid kommande arkeologkonferenser och att volymerna skulle finnas till salu vid dessa. Styrelsemötet 16 mars behandlade bl.a. frågan om att upprätta förslag till skrivelse till Riksantikvarieämbetet angående byggnadsarkeologins ställning i Sverige. Skrivelsen skulle gå ut på att uppmana styrelsen att ge ämbetet i uppdrag att utreda hur den framtida byggnadsarkeologin skulle tillvaratas. Skrivelsen skulle finnas vid arkeologmötet. Vidare beslöts utarbeta förslag till mötet om en resolution angående den nedrustning av arkeologin som pågick inom ämbetet och Historiska museet samt en resolution angående tillgänglighet till källmaterialet. Ordföranden anmälde ansökan från NAA (Ann Catherine Bonnier) med fråga om Samfundet kunde agera juridisk person för NAA-redaktionen och ekonomiskt stödja redaktörerna. Styrelsen beslöt inbjuda Bonnier för närmare diskussion om ärendet. År 1998 utsågs tre stipendiater. Årsmötet ägde rum i Lund den 27 mars på Palaestra, Universitetsplatsen. Skattmästaren anmälde att Samfundet ännu inte hunnit skaffa en auktoriserad revisor.

Årsmötet beslöt om skrivelse till riksdagens kulturutskott angående bristen på resurser inom museivärlden samt om en resolution beträffande byggnadsarkeologi. Samfundet gavs vid arkeologmötet i uppdrag att utarbeta riktlinjer om etik och professionalisering. Samtidigt föreslogs att tema för kommande arkeologmöte kunde vara etik inom arkeologin. (Beträffande arkeolog-mötet saknas program i handlingarna för 1998. Mötet diskuterade bl.a. arkeologiskt källmaterial.) Kriterier för inval diskuterades 14 april i styrelsen som beslöt att följa Ann-Sofie Gräslunds förslag att för inval skulle det räcka med att ha 60 poäng i arkeologi och ha skrivit en artikel i en vetenskaplig/populärvetenskaplig tidskrift. De som var intresserade av att vara med i Samfundet kunde själva anmäla sig och sända in en meritförteckning. Ett sådant förfarande kunde kombineras med medlemsförslag av styrelsemedlemmarna. I en skrivelse till Samfundet i maj 1998 ställdes en fråga om Samfundet ville bli huvudman för den svenska delen av publikationen och därmed visa att Samfundet företrädde det svenska arkeologsamhället. Vid styrelsemöte 16 juni behandlades skrivelsen. Styrelsen beslöt att NAA borde söka medel från Vitterhetsakademien i eget namn, men med en bifogad skrivelse av Samfundet i vilken Samfundet stödde ansökan. Vidare diskuterades program för en resa till Grekland 1999. Beslut fattades att sända ut en enkät till medlemmarna om intresse för framtida information och hur medlemmarna ställde sig till en eventuell årsavgift.

Under hösten diskuterades behov av ett tillskott av medlemsavgifter för att den framtida ekonomin skulle gå ihop med nuvarande utgiftsposter. Vid utgången av 1998 uppgick Tengborgfonden till 251 702:52, Hallbergfonden till 19 906 och Dendrokronologiska fonden till 8 134:91 kronor. (Stockholmsfonden omnämns inte i räkenskaperna efter 1997.) Hasselblad och Hägglund uppgick till 20 370 kronor.

I början av år 1999 diskuterades en workshop beträffande etik i anslutning till årsmötet. Östersund föreslogs bli mötesplats för arkeologmötet år 2000. Ordförande meddelade att Vitterhetsakademien avslagit en ansökan - i vilken Samfundet deltagit - att bekosta redaktörslöner för NAA. Styrelsen beslöt undersöka hur andra bibliografier gjordes och finansierades. I februari diskuterades ekonomin, varvid konstaterades att de fasta tillgångarna (aktiekapitalet) befanns vara goda, medan rörelsekapitalet var för litet i förhållande till de aktiviteter som gjordes. Eventuella medlemsavgifter diskuterades. Vidare ventilerades samfundets mål och verksamhet

och bedömdes arkeologmöten och utgivning av CSA vara viktiga. Samfundet beslöt meddela S.Welinder, att Samfundet var villigt söka medel till tryckning av bibliografin 1882-1938 samt att lagerhålla och distribuera den färdiga produkten. Tre Tengborg-stipendiater utsågs.

Agneta Åkerlund valdes på årsmöte i Uppsala 23 april till ordförande efter Henrik Klackenbergs. Revisorerna anmälde bl.a. att ”med hänsyn till det förvaltningsansvar som styrelsen har gentemot donatorer och samfundets medlemmar bör styrelsen årligen anlita en auktoriserad revisor, som jämte de förtroendevalda revisorerna granskar samfundets verksamhet”. Vidare borde samfundets styrelse ”överväga att föreslå införandet av en årlig medlemsavgift för att täcka de löpande kostnaderna för samfundets verksamhet”. Samfundets stadgar borde kompletteras med en formulering att årsmötet skulle ta ställning till om styrelsen och skattmästaren skulle beviljas ansvarsfrihet. Av stadgarna borde framgå när kallelse till årsmöte senast skulle utsändas. En auktoriserad revisor – ej vald – anmälde efter översiktlig granskning av Samfundets verksamhet bl.a. att Samfundet borde se över de nuvarande reglerna som innebar en engångspremie á 100 kronor för livstidsmedlemskap. Samfundets kostnader för medlemmarna täcktes inte av denna medlemsavgift. Revisorn föreslog införande av en årsavgift så att man kunde få en kostnadstäckning, alternativt bidrag till de medlemsrelaterade kostnaderna. Samfundet rekommenderades bl.a. införskaffa ett bokföringsprogram. Valberedningen anmälde i sitt förslag till ny styrelse att beredningen konstaterat, att det kunde vara svårt att rekrytera inte minst till poster som sekreterare och kassör. Beredningen föreslog att den nya styrelsen övervägde om det i varje fall på sikt kunde skapas en basorganisation för mera expeditionella frågor. ”Vi inser naturligtvis att detta är en ekonomisk fråga, men vi menar att förr eller senare måste samfundet ta ställning till dessa frågor”. Valberedningen lämnade även förslag på lämplig auktoriserad revisor. Av årsmötesprotokollet framgår, att skattmästaren rekommenderade styrelsen vid årsmötet att till nästa årsmöte ta ställning till, om man borde föreslå att ta ut medlemsavgifter, vilka kunde kopplas till CSA. Detta krävde stadgeändring och måste beslutas vid årsmöte. Mötet diskuterade möjligheterna att omplacera aktiekapitalet så att större riskspridning erhöles. Vidare diskuterade mötet möjligheten att låta ett förvaltningsbolag sköta Samfundets värdepapper. Förslag fördes fram att styrelsen borde lägga upp en verksamhetsplan, kopplad till en kostnadsram och att aktieinnehavet borde ses över för att få en större riskspridning. Vidare borde en temporär avgift tas ut av medlemmarna i avvaktan på att aktiekapitalet ökade. Inga beslut togs i dessa frågor.

Vid första styrelsemötet efter årsmötet tog ordföranden i en programförklaring initiativ till att få en öppnare debatt både inom Samfundet och externt med utgångspunkt i att svensk arkeologi omvandlades snabbt både som akademisk disciplin och som antikvarisk verksamhet. Styrelsen beslöt i juni 1999 bilda arbetsgrupper rörande etik, arkeologins roll i samhället och i världen samt utbildningen i arkeologi. Arbetet var tänkt för att bl.a. formulera underlag för diskussioner och ställningstaganden på arkeologmötena, som skulle kunna fungera som regelbundna fora för arkeologiska samtal. En informell finansgrupp bildades även. Invalskriterier diskuterades. En begäran om stöd för uppbyggnadsarbete av arkeologisk verksamhet på Baltikum från stiftelsen Kulturarv utan gränser ledde till att Samfundet insamlade och sände 137 engelskspråkiga arkeologiböcker till Nationalmuseum i Sarajevo. Under hösten diskuterades programförklaring, ekonomiförvaltning, utformning av verksamhetsplan, förslag till resepolicy m.m. Mål

sattes att presentera en etisk kod, föreslå en handlingsplan för att synliggöra och utveckla arkeologins roll i samhället, vidta åtgärder för att integrera svensk arkeologi i internationell arkeologi samt belysa svårigheter med arkeologiutbildningen och utarbeta förslag till förbättringar. Skattmästaren fick bl.a. i uppdrag teckna avtal om diskretionär kapitalförvaltning mellan Samfundet och en särskilt utsedd institution. Resa ägde rum till platser i Grekland. Under året utdelades tre Tengborg-stipendier. Tengborgfonden uppgick till 251.702 kronor, Folke Hallbergs fond till 19 906 kronor och Dendrokronologiska fonden till 8 137 kronor. För Hasselblad och Hägglund var kapitalet 20370 kronor. Revisionsberättelsen för 1999 anmälde behov av att styrelsen skulle se över stadgarna.

Under början av år 2000 redovisades olika åtgärder rörande kapitalförvaltningen, läget i arbetsgrupperna och planer för arkeologmötet i Östersund. Styrelsen beslöt att hos HSFR ansöka om 50 000 kronor årligen för NAA och att Samfundet skulle bidra med 25 000 kronor för att lösa akut kris. Verksamhetsplan och budget för Samfundet fastställdes. I verksamhetsplanen återgavs mål och långsiktig strategi och angavs prioriterade arbetsuppgifter (för första gången i Samfundets historia). Sex stipendiater utsågs år 2000. Årsmöte jämte arkeologmöte avhölls i Östersund på Mitthögskolan. På programmet stod ”Arkeologi i Mittnorden, Arkeologi och etik, Arkeologi i samhället” samt exkursion. I Östersund godkände årsmötet *Svenska arkeologiska samfundets principer för god arkeologisk praxis (bilaga 8)*. Detta dokument är tänkt som utgångspunkt för en fortlöpande dialog för att hålla den etiska och vetenskapliga standarden bland landets arkeologer på en fortsatt hög nivå. Mötet beslöt också att skrivelse skulle sändas till Kultur- och Utbildningsdepartementen om vikten av att garantera driften vid Historiska museet och Antikmuseet vid Lunds universitet. Under året avsåg styrelsen skrivelse till Utbildningsdepartementet om ”Särskild antagning till forskarutbildning i arkeologi på fil.lic.nivå”. CSA utkom med volym 8. Beslut fattades om att arrangera en seminariedag i samarbete med Östasiatiska museet ”Svensk arkeologi i utlandet” (som ägde rum lördagen den 25 november). Bibliografin över Sveriges arkeologi 1882 – 1938, 3700 titlar med inledande text av S. Welinder, hade ställts samman av Vitterhetsakademiens bibliotek som också bekostat arbetet. Styrelsen beslöt att Samfundet skulle ge ut skrften och söka medel för tryckning. Nils Ringstedt fick i uppdrag att se över stadgarna. Invalsprinciper i Samfundet övervägdes. Frågan om att ge ut publikation om arkeologins etiska dimensioner (på Håkan Karlssons, Göteborg, förlag) diskuterades. Arbetsgruppernas verksamhet rapporterades. Medlemsregistret uppdaterades. Tengborgfonden hade 204 317 kronor i kapital, Hallbergsfonden 19 906 kronor och Dendrokronologiska fonden 8 137 kronor. För Hasselblad och Hägglund noteras 20483 kronor i kapital. I revisorernas berättelse uttalades att Samfundets budget borde knytas tätare till verksamheten. En långsiktig strategi för ekonomiförvaltningen efterfrågades. Svenska Fornminnesföreningen tilldelade docenterna Mats Burström och Anders Carlsson föreningens stora Hildebrandspris för deras arbete med Samfundets årliga skrift CSA.

År 2001 fortsatte arbetsgruppernas verksamhet. En ekonomigrupp beslöts (tidigare informella finansgruppen). En invalsgrupp skulle ta upp invalsfrågorna. Arbetsgrupperna rapporterade under året om sitt arbete. Samfundet beslöt stå som utgivare av *Swedish Archaeological Bibliography* för vilken publikation S. Welinder sökte tryckningsbidrag. Styrelsen diskuterade frågan om årsavgift för medlemmarna. Stadgerevisionen resulterade i förslag till nya stadgar som godkändes av årsmötet i Stockholm (*bilaga 9*). Avgift för särskilda ändamål kunde uttagas efter beslut på

årsmötet. Anmärkning gjordes av bokföringsfirman att avkastningen på Tengborg-fonden understeg den summa som enligt gåvobrev skulle utdelas. Styrelsen beslöt om nya stadgar (*bilaga 10*). En Tengborg-stipendiat utsågs. CSA utkom med volym 9. Den 1 december arrangerade Seminariet i samarbete med Historiska museet en debatt om den nya Vikingautställningen med ett 50-tal åhörare. Styrelsen gav Nils Ringstedt i uppdrag att skriva något om Samfundets historia och lämna ett förslag under hösten 2002. Ekonomigruppen fick i uppdrag följa upp revisorernas uttalanden i berättelsen för 2001. Planer för kommande arkeologmöte diskuterades.

Bilaga 4

Stadgar för svenska arkeologiska samfundet

(gällande fram till årsmötet 2001)

Samfundets ändamål är att främja svensk arkeologisk forskning genom att förena representanter för dennas olika grenar i regelbundet återkommande sammankomster, där gemensamma problem skall upptagas till behandling samt nya rön och erfarenheter inom de skilda arkeologiska disciplinerna skall framläggas i föredragets, meddelandets och debattens form.

Samfundets intresseområde omfattar all arkeologi jämte angränsande forskningsområden inom och utom landet.

§ 1

Samfundet består av hedersledamöter, stiftande ledamöter och ledamöter.

§ 2

Till Samfundets hedersledamöter kan utses personer av utmärkt förtjänst om arkeologisk vetenskap. Till stiftande ledamöter väljs personer, som genom ekonomiskt stöd visat sitt intresse för Samfundet. Till ledamöter av Samfundet väljs personer, vilka genom publicerade skrifter eller annan häremot svarande vetenskaplig verksamhet gjort förtjänstfulla insatser inom de arkeologiska vetenskapsgrenarna.

§ 3

Samfundets angelägenheter handhas av en styrelse, vilken väljs av årsmötet. Den består av 10 ledamöter jämte ordförande samt högst 9 suppleanter. Ordförande väljs av årsmötet för en period av två år; omval för ytterligare en period må i undantagsfall ske. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och skattmästare. På årsmötet väljs jämväl två revisorer och två revisorssuppleanter. Förslag till val av ordförande, styrelse och revisorer upprättas av en av årsmötet för två år utsedd valberedning bestående av tre personer.

§ 4

Styrelsen är beslutsmässig då minst 6 av dess ledamöter är närvarande. Suppleanter äger rösträtt i den mån ordinarie ledamöter ej är närvarande och i den ordningsföljd de invalts. Vid lika röstetal är ordförandens röst utslagsgivande.

§ 5

Ledamot erlägger vid inval en engångsavgift, som föreslås av styrelsen och fastställs av årsmötet. Däremot uttages icke årsavgift.

§ 6

Samfundets ledamöter väljs av styrelsen. För inval i Samfundet fordras bifall av 2/3 av totala antalet styrelseledamöter. Varje ledamot av Samfundet äger att till styrelsen inge skriftligt förslag om nya ledamöter i Samfundet.

§ 7

Samfundet sammanträder minst två gånger årligen, därav en gång på hösten och en gång på våren. Årsmötet sammanfaller med en av vårsammankomsterna.

§ 8

Sekreteraren skall föra förteckning över Samfundets ledamöter, upprätta protokoll vid Samfundets sammankomster, förbereda ärendena till sammankomsterna samt befordra till verkställighet de vid dessa fattade besluten.

§ 9

Skattmästaren skall handha Samfundets ekonomiska angelägenheter.

§ 10

Redogörelser för Samfundets verksamhet skall periodiskt publiceras.

§ 11

Samfundet har sitt säte i Stockholm. Årsmötena bör dock förläggas regelmässigt till Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg eller även annan ort, när så befinnes lämpligt.

§ 12

Ändringar av dessa stadgar beslutas endast på ordinarie årsmöte efter förberedande behandling av styrelsen.

§ 13

Om Samfundet upplöses överlämnas dess tillgångar till Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien att användas för befrämjande av arkeologisk verksamhet.

Bilaga 5

Gåvobrev från fru Rosa Tengborg

Till Svenska arkeologiska samfundet överlämnar jag härmed såsom gåva 50 000 kronor, insatta i Stockholms sparbank å bankbok 161 554 26, att användas för vetenskapliga ändamål som Samfundet har att befrämja. Min önskan är att avkastningen jämte erforderlig del av kapitalet främst utdelas som stipendier till yngre svenska arkeologer, som vill delta i undersökningar utomlands eller som därstädes vill bedriva arkeologiska studier, och till yngre utländska arkeologer, som vill delta i undersökningar och bedriva studier i Sverige. Samfundets styrelse skall utvälja

stipendiater och besluta om stipendiernas storlek. En utdelning bör om möjligt ske årligen.

Gåvan skall av Samfundet förvaltas som en särskild fond, benämnd Rosa Tengborgs stipendiefond. Stockholm den 7 maj 1976.

Rosa Tengborg

Rosa Tengborgs egenhändiga namnteckning bevittnas:
Gunilla Edenström   Birgit Nyberg

Bilaga 6

Stadgar för Rosa Tengborgs stipendiefond

antagna av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse 1976-08-24

§1. Det av fru Rosa Tengborg donerade kapitalet (50 000 kr) jämte avkastningen därav skall utdelas som resestipendier till yngre svenska arkeologer, som vill delta i undersökningar utomlands eller därstädes bedriva studier, och till yngre utländska arkeologer, som vill delta i undersökningar eller bedriva studier i Sverige.

§2. Stipendierna utdelas företrädesvis till forskare som icke uppnått 35 års ålder. Behörig att söka stipendium är den som arbetar inom Samfundets intresseområde och innehar minst 3 betyg (C-kurs) i arkeologi eller angränsande ämne (för utländsk sökande motsvarande kompetens).

§3. Varje år utdelas 10.000 kr, uppdelade på minst 2 och högst 5 stipendier. (Hösten 1976 utdelas 1 stipendium om högst 5.000 kr.)

§4. Stipendierna utdelas av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse efter ansökan. Ansökningstiden utgår den 1 februari varje år (hösten 1976 den 1 december). Beslut om stipendiernas utdelande meddelas vid Samfundets årsmöte.

§5. Ansökan skall innehålla resplan och kostnadsberäkning samt uppgift om den sökandes forskningsinriktning och resans syfte.

§6. Resan skall anträdas senast 6 månader efter stipendiets utdelande.

§7. Kortfattad reseberättelse skall tillställas Samfundets styrelse senast 2 månader efter resans slut.

Bilaga 7

Rosa Tengborgs ”testamente”

I brev från Handelsbanken till Samfundet 94-11-09 angående Rosa Tengborgs dödsbo översändes ett kuvert ställt till Samfundet, som banken omhändertagit från den avlidnas bankfack. I brevet står följande:

”Svenska Arkeologiska Samfundet har såsom testamentslott fått det belopp med upplupen ränta som finns på PK bankens Kapitalkonto att användas till samma ändamål som det belopp vilket i dag överlämnades till Samfundet.

Stockholm den 4 maj 1976

Rosa Tengborg”

Bilaga 8

Svenska arkeologiska samfundets principer för god arkeologisk praxis

(antagna vid Svenska Arkeologiska Samfundets årsmöte i Östersund, 2000-05-05)

Inledning

I samband med diskussionen om Svenska Arkeologiska Samfundets framtida roll i landet framfördes nödvändigheten av att utforma riktlinjer för arkeologisk praxis. Argumentationen refererar till arkeologernas samhällsansvar beträffande de kulturella arven och kulturmiljövården. I likhet med andra professionella grupper behövs klara och uttalade värderingar som vi kan hänvisa till som yrkesmän och –kvinnor och som kan framföras till allmänheten.

Dessa riktlinjer kan tillämpas i t.ex. kravspecifikationer, inom forskning och i offentliga debatter. De kan också vara ett rättesnöre vid konflikter och ge en moralisk styrka vad gäller arkeologisk praxis. Riktlinjerna uttrycker också en gemensam mening inom det arkeologiska samhället både i Sverige och internationellt.

Riktlinjerna vänder sig till alla kategorier av arkeologer i landet från yrkesverksamma till amatörer, jämte svenska arkeologer som är verksamma i utlandet. Texten baseras till stor del på EAA:s Code of Practice (www.molas.org.uk/eaacode.html). EAA:s etiska principer för arkeologer som antogs i Göteborg 1998 hänvisar mer i detalj till uppdragsarkeologisk verksamhet (se Fornvännen 1999/2:108-110).

Detta dokument utgör en utgångspunkt för en fortlöpande diskussion för att hålla den etiska och vetenskapliga standarden bland landets arkeologer på en fortsatt hög nivå. Den omfattar således god arkeologisk praxis och definierar oss som seriösa arkeologer.

1. Arkeologerna och samhället

- 1.1. Det är varje arkeologs plikt att arbeta för bevarandet av de arkeologiska kulturarven.
- 1.2. För att uppnå detta mål bör arkeologerna aktivt förmedla arkeologisk kunskap till allmänheten och därvid eftersträva en hög pedagogisk standard. Modern informationsteknik bör också eftersträvas.
- 1.3. Arkeologer skall ge akt på diskriminerande eller rasistiska budskap som deras forskning kan tänkas förmedla, vilket kan medföra negativa moraliska och ideologiska konsekvenser i samhället. Därför är det viktigt att uppmana till

eftertänksamhet vid undervisning och förmedling av arkeologi och eftersträva god kvalitet vid arkeologisk forskning.

- 1.4. Om det inte är möjligt att bevara en fornlämning skall arkeologerna tillse att undersökningarna genomförs professionellt med högsta möjliga vetenskapliga kvalitet.
- 1.5. Arkeologer skall, i enlighet med UNESCO:s konvention från 1970, inte medverka eller låta sina namn associeras med någon form av aktivitet som relaterar till olaglig handel med antika föremål eller konstverk.
- 1.6. Arkeologer skall inte medverka i eller låta sina namn associeras med någon form av aktivitet som i kommersiella syften medför en negativ påverkan på det arkeologiska kulturarvet.
- 1.7. Det är varje arkeologs plikt att informera relevant myndighet om hot mot det arkeologiska kulturarvet, plundring eller olaglig handel, samt med tillgängliga medel försäkra att lagarna följs.
- 1.8. Vid genomförande av arkeologiska projekt skall arkeologer, när så är möjligt och i enlighet med ingångna kontrakt, ta hänsyn till de ekologiska och sociala konsekvenserna av undersökningen, i synnerhet för den lokala befolkningen och/eller ursprungsbefolkningen.
- 1.9. Forskning som berör ett lands ursprungsbefolkning kräver särskild omtanke. Man bör samverka med den lokala befolkningen och/eller ursprungsbefolkningen i planeringen och genomförande av projekt och erbjuda meningsfulla erfarenheter samt utbildning i arkeologi.

2. Arkeologerna och det arkeologiska yrket

- 2.1. Arkeologer skall utföra sitt arbete i enlighet med föreliggande principer och eftersträva högsta möjliga vetenskapliga standard.
- 2.2. Arkeologer har en plikt att kontinuerligt förnya sina kunskaper om den teori- och metodutveckling som relaterar till deras respektive specialområde, t.ex. fältmetodik, konservering och informations spridning.
- 2.3. Arkeologer skall inte genomföra projekt inom områden som de inte har adekvat utbildning för.
- 2.4. En forskningsstrategi skall formuleras i inledningen till varje projekt likväl som en planering för offentlig presentation, magasinering och handhavande av fynd och prover.
- 2.5. Dokumentation i begriplig och varaktig form skall vara en given del av varje arkeologiskt projekt.
- 2.6. Rapporter över alla projekt skall skrivas och göras tillgängliga genom lämpliga media. Detta skall ske så snart som möjligt, men generellt sett bör inte rapporteringstiden överstiga ett år.
- 2.7. Arkeologer som företräder ett specifikt projekt har rätten att publicera materialet om publiceringstiden inte överstiger fem år. Under denna femårsperiod skall den ansvariga arkeologen göra materialet tillgängligt för vidare forskning samt tillhandahålla andra forskare och studenter information, förutsatt att detta inte inkräktar på publikationsrätten. Efter att femårsperioden har löpt ut skall materialet vara tillgängligt för forskning och publicering av andra.
- 2.8. Inom arkeologin skall ingen diskrimineras på grund av sitt kön, religion, ålder, hudfärg, nationalitet, etnicitet, sexuella läggning eller handikapp.

Bilaga 9

Stadgar för Svenska Arkeologiska Samfundet

antagna vid årsmötet 10 maj 2001

Syfte

Samfundets ändamål är att främja svensk arkeologisk forskning genom att förena representanter för dennas olika grenar i regelbundet återkommande sammankomster, där gemensamma problem skall upptagas till behandling samt nya rön och erfarenheter inom de skilda arkeologiska disciplinerna skall framläggas i föredragets, meddelandets eller debattens form. Samfundet har också till ändamål att genom stipendier stödja arkeologisk forskning.

Samfundets intresseområde omfattar all arkeologi jämte angränsande forskningsområden inom och utom landet.

Samfundet skall – förutom att verka för sammanhållning och samförstånd mellan alla arkeologer - särskilt ta tillvara arkeologers allmänna yrkesintressen. Det skall ske genom att Samfundet aktivt deltar i samhällsdebatten genom opinionsbildning och såsom remissinstans.

Samfundet skall följa och informera om utvecklingen inom främst svensk arkeologi främst genom årsskriften *Current Swedish Archaeology* samt genom att 4 gånger per år utge nyhetsbrevet *Gjallarhornet*.

Allmänt arkeologiskt möte hålls vartannat år.

Medlemskap

§ 1. Samfundet består av hedersledamöter, stiftande ledamöter och ledamöter.

§ 2. Till Samfundets hedersledamöter kan väljas personer som särskilt gagnat arkeologin.

Till stiftande ledamöter kan antas personer, som genom ekonomiskt stöd visat sitt intresse för Samfundet.

Till ledamöter av Samfundet kan antas personer, vilka gjort förtjänstfulla insatser inom de arkeologiska vetenskapsgrenarna. Därvid gäller följande alternativa kriterier:

1. Person som antas som ledamot skall vara antagen till forskarutbildning och skall ha publicerat minst en uppsats i erkänd vetenskaplig tidskrift (helst med refereesystem).
2. Person som antas som ledamot skall ha väldokumenterad, yrkesmässig erfarenhet inom museivärld och/eller kulturmiljövård.

Vill ledamot utträda ur Samfundet, skall ledamoten hos styrelsen skriftligt ansöka härom. Ansökningen skall behandlas vid närmast följande sammanträde med styrelsen.

Samfundets organ

§ 3. Samfundets organ är årsmötet, styrelsen, revisorerna och valberedningen.

Styrelsen

§ 4. Samfundets angelägenheter handhas av en styrelse, vilken väljs av årsmötet. Till styrelsen är endast ledamöter valbara. Styrelsen består av 10 ledamöter jämte ordförande samt högst 9 suppleanter. Ordförande väljs av årsmötet för en period av två år; omval för ytterligare en period må i undantagsfall ske. Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och skattmästare.

På årsmötet väljs jämväl två revisorer och två revisorssuppleanter. Förslag till val av ordförande, styrelse och revisorer upprättas av en av årsmötet för två år utsedd valberedning bestående av tre personer.

§ 5. Styrelsen är beslutsmässig då minst 6 av dess ledamöter är närvarande. Suppleanter äger rösträtt i den mån ordinarie ledamöter ej är närvarande och i den ordningsföljd de invalts. Vid lika röstetal är ordförandens röst utslagsgivande.

Ledamöterna

§ 6. Ledamot erlägger vid inval en engångsavgift, som föreslås av styrelsen och fastställs av årsmötet.

§ 7. Samfundets ledamöter antas av styrelsen (jfr §2). För att antas som ledamot i Samfundet fordras bifall av 2/3 av totala antalet styrelseledamöter.

§ 8. Samfundets styrelse äger vid behov besluta om avgifter för särskilda ändamål.

Verksamhetsår

§ 9. Samfundets verksamhetsår utgörs av kalenderår.

§ 10. Samfundet sammanträder minst två gånger årligen, därav en gång på hösten och en gång på våren. Årsmötet sammanfaller med en av årssammankomsterna.

§11. Styrelsen skall senast den 1 mars närmast efter verksamhetsårets utgång till revisorerna avlämna årsredovisning med förvaltningsberättelse. Styrelsen äger vidare att till årsmötet föreslå en verksamhetsplan och en budget.

Årsmöte

§ 12. Årsmöte hålls under april månad. Årsmötena bör förläggas regelmässigt till Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg eller annan ort, när så finnes lämpligt.

Kallelse till årsmöte skall ske genom meddelande i Gjallarhornet eller – om så ej är möjligt - genom brev eller e-post till alla medlemmar.

Kallelse skall ske minst tre veckor före mötet. Kallelsen ska åtföljas av föredragningslista. Verksamhetsberättelse med bokslut, revisionsberättelse, verksamhetsplan och budget för det närmaste året, förslag från valberedningen samt eventuellt övriga handlingar av betydelse för beslut i viktiga frågor skall finnas tillgängliga i anslutning till årsmötet.

Förslag som ledamot vill ha behandlat på årsmöte lämnas till styrelsen fyra veckor före mötet.

Vid omröstning tillämpas enkel majoritet. Vid lika röstetal har ordförande utslagsröst. Vid årsmöte skall följande ärenden förekomma:

1. Mötets öppnande.
2. Fråga om mötets behöriga utlysande.
3. Fastställande av dagordning.
4. Val av mötesordförande, mötessekreterare samt två justeringsmän tillika rösträknare.
5. Upprättande och justering av röstlängd.
6. Behandling av förvaltningsberättelse och revisionsberättelse.
7. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
8. Val av styrelseordförande.
9. Val av övriga styrelseledamöter och suppleanter.
10. Val av revisorer och suppleanter.
11. Fastställande av eventuella avgifter.
12. Val av valberedning.
13. Ärenden väckta av styrelsen eller ledamöter.
14. Meddelande om beslut om stipendier ur Rosa Tengborgs stipendiefond.
15. Övriga frågor.

§ 13. Extra årsmöte kan utlysas när så erfordras eller när revisorerna så påfordrar. Kallelse till extra möte skall jämte föredragningslista utfärdas senast tre veckor före mötet genom Gjallarhornet eller om så ej är möjligt genom brev eller e-post till ledamöterna. Vid det extra årsmötet behandlas endast frågor som föranlett mötet och som upptagits på föredragningslistan.

Samfundets angelägenheter

§ 14. Sekreteraren skall bevaka att fattade beslut verkställs. Det åligger även sekreteraren att skicka kallelser till styrelsemöten och årssammankomster.

§ 15. Skattmästaren skall handha Samfundets ekonomiska angelägenheter och tecknar jämte ordföranden Samfundets firma.

§ 16. Samfundets styrelse ansvarar för förvaltning av Samfundets stipendiefonder samt bereder och beslutar om stipendier.

§ 17. Redaktörer för Current Swedish Archaeology tillsätts av styrelsen.

§ 18. Redogörelser för Samfundets verksamhet skall periodiskt publiceras.

§ 19. Förteckning skall föras över Samfundets ledamöter.

Firma och säte

§ 20. Samfundet, vars firma är Svenska Arkeologiska Samfundet, har sitt säte i Stockholm.

Stadgeändring

§ 21. Ändringar av dessa stadgar beslutas endast på ordinarie årsmöte efter förberedande behandling av styrelsen.

Upplösning av Samfundet

§ 22. Om Samfundet upplöses överlämnas dess tillgångar till Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien att användas för befrämjande av arkeologisk verksamhet.

Beslut om upplösning fattas vid två på varandra följande årsmöten.

Bilaga 10

Stadgar för Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond¹⁰

antagna av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse 01-04-19

§1. Rosa Tengborgs stipendiefond är av donatorn avsedd att användas för vetenskapliga ändamål som Samfundet har att befrämja.

§ 2. Donatorns önskan är att avkastningen jämte erforderlig del av kapitalet skall utdelas som resestipendier till yngre svenska arkeologer, som vill delta i undersökningar utomlands eller därstädes bedriva studier, och till yngre utländska arkeologer, som vill delta i undersökningar eller bedriva studier i Sverige.

§3. Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse, som förvaltar stipendiefonden, skall eftersträva att uppnå en sådan förräntning och tillväxt av kapitalet att i första hand endast avkastningen tas i anspråk för att främja fondens ändamål.

§4. Av fondens avkastning skall till resestipendier utdelas ett belopp, som inte bör överstiga 85 procent av fondens årliga avkastning. Överskjutande avkastning läggs till kapitalet i tillväxtfrämjande syfte. Undantagsvis kan även överskjutande avkastning utdelas – liksom erforderlig del av kapitalet - om särskilda skäl härför föreligger.

---

¹⁰ Samfundets styrelse beslöt 02-04-17 ändra fondens namn till rubricerade Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond sedan utredning visat att "Victor" inte var korrekt namn på Rosa Tengborgs make.

§ 5. Stipendierna utdelas företrädesvis till yngre forskare. Behörig att söka stipendium är den som arbetar inom Samfundets intresseområde och innehar minst 60 p i arkeologi eller angränsande ämne (för utländsk sökande motsvarande kompetens).

§6. Stipendierna utdelas av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse efter ansökan. Ansökningstiden utgår i god tid före årsmötet. Beslut om stipendiernas utdelande meddelas vid Samfundets årsmöte.

§7. Ansökan skall innehålla resplan och kostnadsberäkning samt uppgift om den sökandes ålder, forskningsinriktning och resans syfte.

§8. Resan skall anträdas senast 6 månader efter stipendiets utdelande.

§9. Kortfattad reseberättelse skall tillställas Samfundets styrelse senast 2 månader efter resans slut.